

29.4.2021

KUULUTUS

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) kuuluttaa kaivoslain (10.6.2011/621) perusteella 29.4.2021 kullanhuuhdentalupaa koskevan päätöksen (7 kpl)

Hakijat: Heikki Paltto

Lupatunnus: HL2013:0019

Alueen sijainti: Inarin kunta, Lemmenjoki, 4,7 ha

Hakijat: Jussi Koponen

Lupatunnus: HL2015:0017

Alueen sijainti: Sodankylän kunta, Lismanpalo, 5,0 ha

Hakijat: Visa Nurmi

Lupatunnus: HL2013:0032

Alueen sijainti: Inarin kunta, Köysivaara, 3,5 ha

Hakijat: Mikko-Matias Myllynen

Lupatunnus: HL2019:0045

Alueen sijainti: Sodankylän kunta, Riestovaara, 6,9 ha

Hakijat: Pertti Kuha

Lupatunnus: HL2015:0013

Alueen sijainti: Sodankylän kunta, Lismanpalo, 6,7 ha

Hakijat: Erik Keskikallio

Lupatunnus: HL2016:0024

Alueen sijainti: Inarin kunta, Suolaoja, 4,8 ha

Hakijat: Juho Vuorela, Maria Hovi ja Marko Kyllönen

Lupatunnus: HL2020:0036

Alueen sijainti: Inarin kunta, Pikku Harrijoki, 3,9 ha

Päätöksiin saa kaivoslain (621/2011) 162 §:n nojalla hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Päätös katsotaan tulleen tiedoksi saaduksi seitsemän (7) päivän kuluessa päätöksen antopäivästä sitä määräaikaan lukematta. Valitus on tehtävä kirjallisesti 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Valitusaika päättyy 7.6.2021.

Päätöksen liitteenä olevasta valitusosoituksesta ilmenee, miten muutosta haettaessa on meneteltävä. Kuulutus ja päätös ovat nähtävänä 29.4.2021 – 7.6.2021 Tukesin verkkosivuilla osoitteessa <https://tukes.fi/paatokset-ja-kuulutukset/kullanhuuhdentaluvat>

Lisätietoja

kaivosasiat@tukes.fi tai puh. 029 5052 000

Kuulutettu 29.4.2021

Pidetään nähtävänä 7.6.2021 asti

Jussi Koponen

PÄÄTÖS KULLANHUHDONTALUVAN VOIMASSAOLON JATKAMISESTA JA TOIMINNAN MUUTTAMISESTA

Kullanhuuhdontalupahakemus

Hakija: Jussi Koponen
Vireilletulopvm: 25.2.2019
Täydennyspvm: 2.9.2019
Etuoikeuspvm: 25.2.2019
Hakemuksen tarkoitus: Kullanhuuhdonta valtion omistamalla alueella.
Kaivoslain (621/2011) 4 luvun 22 §:n mukaan kullanhuuhdontaan valtion omistamalla alueella on oltava kaivosviranomaisen lupa.

PÄÄTÖS

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto hyväksyy kaivoslain (621/2011) nojalla kullanhuuhdontaluvan jatkamisen lupatunnuksella HL2015:0017 hakemuksen mukaisesti, sekä toiminnan muuttamisen lapiokaivusta koneelliseksi kullanhuuhdonnaksi.

Perustelut: Hakija on osoittanut, että kaivoslaissa (621/2011) säädetyt edellytykset täyttyvät eikä kaivosviranomaisen selvityksen (liite 3) perusteella luvan jatkamiselle ja muuttamiselle ole kaivoslaissa säädettyä estettä. Kaivoslaki (621/2011) 45 §, 50 § ja 65 §.

Kullanhuuhdontaluvan haltijalla on tässä luvassa mainitulla kullanhuuhdonta-alueella yksinoikeus etsiä ja kartoittaa maaperässä esiintyvää kultaa, ottaa talteen ja hyödyntää maaperässä esiintyvää kultaa huuhtomalla sekä ottaa talteen ja hyödyntää huuhtonnan sivutuotteena irtomaasta löytyvät platinahiput sekä jalo- ja korukivet.

Kullanhuuhdonta-alueen tiedot

Pinta-ala: 5,0 ha
Alueen nimi: Lismankurvi
Sijainti: Sodankylän kunta, Lismajoki, Metsähallituksen hallinnoima valtionmaa, metsätalousalue. Alueen sijainti ja rajat ilmenevät tämän päätöksen liitetystä kartasta (liite 2).

Päätöksen täytäntöönpano

Kullanhuuhdontalupaan perustuvat toimenpiteet saa aloittaa, kun siihen oikeuttava lupapäätös on lainvoimainen ja luvassa määrätty vakuus on asetettu. Jos kullanhuuhdontalupaan perustuvat toimenpiteet edellyttävät muualla lainsäädännössä vaadittua lupaa, saa toimenpiteen kuitenkin aloittaa vasta, kun asianomainen lupapäätös on

lainvoimainen tai toiminnan aloittamiseen on saatu oikeus asiassa toimivaltaiselta viranomaiselta.

Lupamääräykset

Päätöksen voimassaolo:

Kullanhuuhdontalupa on voimassa kymmenen (10) vuotta päätöksen lainvoimaiseksi tulosta.

Perustelut: Kaivoslaki (621/2011) 65 §.

Luvan voimassaoloaika on lain sallima enimmäisaika luvan voimassaolon jatkamiselle, koska kultanhuuhdonnan ei katsota aiheuttavan yleiselle tai yksityiselle edulle sellaista vahinkoja tai haittaa, että luvan voimassaoloaikaa olisi lyhennettävä.

Menetelmät:

Tämä lupa oikeuttaa koneellisen kullankaivun suorittamiseen lupa-alueella. Vuotuinen kaivumäärä on enintään 3000m³ vuodessa.

Perustelut: Lupahakemuksen mukaisesti. Hakemuksen mukaisen konekaivun suorittamiseen tarvitaan kultanhuuhdontaluvan lisäksi ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaiset luvat.

Kullanhuuhdonta-alueen kunnossapito

Kullanhuuhdonta on rajoitettava välttämättömiin toimenpiteisiin. Kultanhuuhdontaluvan nojalla tapahtuvasta toiminnasta ja muusta kultanhuuhdonta-alueen käytöstä ei saa aiheutua haittaa ihmisten terveydelle tai vaaraa yleiselle turvallisuudelle, olennaista haittaa muulle elinkeinotoiminnalle, merkittäviä muutoksia luonnonolosuhteissa, harvinaisten tai arvokkaiden luontoesiintymien olennaista vahingoittumista, merkittävää maisemallista haittaa tai muille lähistöllä olevien alueiden käyttötarpeille haittaa tai vahinkoa eikä vahinkoa alueella sijaitseville kulttuurihistoriallisesti arvokkaille rakennuksille ja niiden pihapiirille. Kultanhuuhdontaluvan haltijan on pidettävä kultanhuuhdonta-alue sellaisessa kunnossa, että se jatkuvasti täyttää turvallisuuden vaatimukset eikä haitallisia ympäristövaikutuksia aiheudu.

Perustelut: Kaivoslaki (621/2011) 24 §.

Poronhoidolle aiheutuvien haittojen vähentäminen

Kullanhuuhdontaluvan haltijan on merkittävä kaivukuopat heijastinkepein. Alueelle ei saa sitoa naruja tai muuta vastaavaa kuoppien merkitsemiseksi. Toiminnassa on huomioitava alueen välittömässä läheisyydessä sijaitseva porojen kuljetusreitti Sakiaselän proerotusaidalle. Toiminta on tarvittaessa paliskunnan edustajan pyynnöstä hetkellisesti keskeytettävä, mikäli toiminta alueella haittaa kyseisen kuljetusreitit käyttöä. Kaivukausi on päätettävä vuosittain 1.10. mennessä. Kaivumontut ja muut toimintaan liittyvät kaivannot on vuosittain tasattava ennen kaivukauden päättymistä siltä osin lupa-aluetta kuin ne sijoittuvat alle 50 metrin etäisyydelle alueen itäpuolella kulkevasta tieurasta. Kullanhuuhdontaan

käytetty välineistö on tämän alueen osalta kuljetettava pois kaivutoiminnan ulkopuoliseksi ajaksi. Mahdolliset tilapäiset majoitteet tulee sijoittaa myös edellä kuvatun alueen ulkopuolelle, mutta kuitenkin lupa-alueen sisälle.

Perustelut: Kaivoslaki (621/2011) 50 §.

Kullanhuuhdontaluvan nojalla tapahtuvasta toiminnasta ja muusta kullanhuuhdonta-alueen käytöstä ei saa aiheutua olennaista haittaa muulle elinkeinotoiminnalle eikä muille lähistöllä olevien alueiden käyttötarpeille haittaa tai vahinkoa.

Alue kuuluu Lapin paliskunnan alueeseen. Lupa-alueesta noin 1 kilometrin päässä sijaitsee Sakiaselän poroerotusaita, jota käytetään juhannuksen ja heinäkuun puolenvälin välisenä aikana vasanmerkintään ja lokakuun ja tammikuun välisenä aikana porojen erotteluun. Toiminnan ajankohta vaihtelee määräytyen vuotuisten luonnonolosuhteiden mukaan. Paliskunnan edustajan muun lupakäsittelyn yhteydessä toimittaman aineiston ja siihen liittyneen maastokatselmuksen perusteella porojen pääasiallinen kuljetus tapahtuu kyseessä olevan alueen itäpuolelta, alueen välittömässä läheisyydessä. Lupamääräyksessä mainituilla toimenpiteillä varmistetaan, että huuhdonta-alueesta ei aiheudu olennaista haittaa porojen kuljettamiselle. Myös tämän luvan muissa lupamääräyksissä kielletään olennaisen haitan aiheuttaminen muille elinkeinoille sekä määrätään aiheutuneiden vahinkojen ja haittojen korvaamisesta.

Saamelais- ja koltta-asioihin liittyvät määräykset

Kullanhuuhdontaluvan haltijan on huolehdittava, ettei toiminnasta yksin tai yhdessä muiden vastaavien lupien tai alueiden muiden käyttömuotojen kanssa aiheudu sellaista haittaa, joka olennaisesti heikentäisi edellytyksiä harjoittaa saamelaiselinkeinoja taikka muutoin ylläpitää ja kehittää saamelaiskulttuuria. Mikäli olennaista haittaa aiheutuu, toiminta on keskeytettävä ja aiheutunut haitta korjattava välittömästi.

Perustelut: Alue sijaitsee saamelaisten kotiseutualueella. Annetuissa lausunnoissa esiin tulleet saamelaiselinkeinojen harjoittamiseen ja saamelaiskulttuurin ylläpitämiseen liittyvät yksilöidyt asiat on otettu huomioon tämän luvan muissa lupamääräyksissä, erityisesti saamelaiskulttuurin kannalta tärkeänä pidettävään poronhoitoon kohdistuvat vaikutukset on huomioitu lupamääräyksessä poronhoidolle aiheutuvien haittojen vähentämiseksi.

Kullanhuuhdonta koskeva selvitysvelvollisuus

Kullanhuuhdontaluvan haltijan tulee toimittaa vuosittain Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle selvitys talteen otetun kullan ja käsitellyn irtomaan määrästä sekä rakentamisesta kullanhuuhdonta-alueella ja muusta alueen käytöstä.

Selvityksen tulee sisältää:

- 1) talteen otetun kullan määrä grammoina
- 2) käsittelyn irtomaan määrä irtokuutiometreinä
- 3) käytetyt tutkimus- ja työmenetelmät
- 4) kulanhuudonta-alueella työskentelevien henkilöiden määrä henkilötyöpäivinä
- 5) työskentelyaika kulanhuudonta-alueella
- 6) tehdyt maisemointi- ja jätehuoltotoimenpiteet

Selvitys on jätettävä kaivukautta seuraavan vuoden maaliskuun loppuun mennessä.

Perustelut: Kaivoslaki (621/2011) 28 §, asetus kaivostoiminnasta (391/2012) 9 §.

Kaivannaisjätteen jätehuoltosuunnitelma ja sen noudattaminen

Kullanhuudontaluvan haltijan on noudatettava viranomaiselle toimittamaansa kaivannaisjätteen jätehuoltosuunnitelmaa.

Perustelut: Kaivoslaki (621/2011) 25 §. Kullanhuuhtoja on velvollinen huolehtimaan maa- ja kivennäisjätteen synnyn ehkäisemisestä, sen haitallisuuden vähentämisestä sekä jätteen hyödyntämisestä tai käsittelemisestä.

Vakuus

Kullanhuudontaluvan haltijan on korotettava ennen koneellisen toiminnan aloittamista aiemmin asettamansa pankkitalletusvakuus 3800 euron suuruiseksi. Vakuus on asetettava Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle kaivoslakiin perustuvasta toiminnasta aiheutuneen vahingon ja haitan korvaamista sekä kaivoslain mukaisten jälkitoimenpiteiden suorittamista varten.

Perustelut: Kaivoslaki (621/2011) 107 §

Vakuus määräytyy kaivumenetelmän, määrän ja alueen ominaisuuksien perusteella. Alueella suunnitellaan harjoitettavan konekaivua, vuotuinen kaivumäärä enintään 3000m³ ja alue on helposti saavutettavissa. Alueelle suunnitellut rakennelmat on huomioitu vakuutta määritettäessä.

Ilmoitus kulanhuudonta-alueen maastotöistä

Kullanhuudontaluvan haltijan on ilmoitettava etukäteen kirjallisesti alueen hallinnasta vastaavalle Metsähallitukselle sekä alueen paliskunnalle ja saamelaiskäräjille kaikista maastotöistä, jotka voivat aiheuttaa vahinkoa tai haittaa. Maastotöitä koskevassa ilmoituksesta on käytävä ilmi:

- 1) töistä vastaavan henkilön nimi sekä yhteystiedot;
- 2) arvioitu maastotöiden aloitusajankohta ja kesto;
- 3) tarkempi selvitys, mitä maastotöitä tehdään sekä mitä työmenetelmiä ja koneita käytetään;
- 4) arvio toimenpiteiden määrästä;

- 5) alueella työskentelevien henkilöiden lukumäärä;
- 6) arvio maastotöiden vaikutuksista ympäristöön;
- 7) tarvittaessa selvitys muista seikoista, joilla voi olla merkitystä.

Maastotöitä koskevaan ilmoitukseen on liitettävä kartta, johon on merkitty alue, jolla maastotöitä tullaan tekemään. Ilmoitus on tehtävä viimeistään kuukautta ennen maastotöihin ryhtymistä.

Perustelut: Kaivoslaki (621/2011) 27 §, asetus kaivostoiminnasta (391/2012) 7 §.

Jälkitoimenpiteet

Kun kullanhuuhdontalupa on rauennut tai peruutettu, on kullanhuuhdontaluvan haltijan saatettava kullanhuuhdonta-alue välittömästi yleisen turvallisuuden vaatimaan kuntoon, poistettava rakennukset ja rakennelmat sekä laitteet, huolehdittava alueen kunnostamisesta ja siistimisestä sekä saatettava alue mahdollisimman luonnonmukaiseen ja maisemallisesti tyydyttävään tilaan. Kullanhuuhdontaluvan haltijoiden on tehtävä viipymättä kirjallinen ilmoitus Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle ja Metsähallitukselle, kun edellä mainitut toimenpiteet on saatettu loppuun. Ilmoitus on kuitenkin tehtävä viimeistään vuoden kuluttua luvan raukeamisesta tai peruuttamisesta. Ilmoituksen tulee sisältää tieto jälkitoimenpiteiden päättymispäivästä sekä kuvaus toteutetuista jälkitoimenpiteistä.

Perustelut: Kaivoslaki (621/2011) 29 §.

Korvaus alueen hallinnasta vastaavalle viranomaiselle

Kullanhuuhdontaluvan haltijan on suoritettava Metsähallitukselle vuotuista korvausta 50 euroa hehtaarilta. Kullanhuuhdontakorvaus on ensimmäiseltä vuodelta maksettava viimeistään 30 päivänä siitä, kun kullanhuuhdontalupa on tullut lainvoimaiseksi tai kaivosviranomaisen on antanut määräyksen päätöksen täytäntöönpanosta muutoksenhausta huolimatta. Seuraavina vuosina korvaus on maksettava viimeistään 15 päivänä maaliskuuta.

Perustelut: Kaivoslaki (621/2011) 102 §

Vahinkojen ja haittojen korvaaminen kullanhuuhdonta-alueella

Kullanhuuhdontaluvan haltijan on korvattava kullanhuuhdonta-alueella tapahtuvasta kaivoslakiin perustuvasta toiminnasta aiheutuneet vahingot ja haitat, jollei jonkin toimenpiteen osalta korvauksesta toisin säädetä.

Perustelut: Kaivoslaki (621/2011) 103 §.

Luvan muuttaminen

Mikäli kullanhuuhdonta koskevien toimenpiteiden määrässä, laadussa tai aikataulussa tapahtuu sellainen muutos, että lupamääräyksiä on tarpeen tarkistaa, on luvan haltijan haettava kullanhuuhdontaluvan muuttamista kaivosviranomaiselta.

Perustelut: Kaivoslaki (621/2011) 69 §.

Luvan jatkaminen

Mikäli luvan voimassaoloa halutaan jatkaa, tulee hakemus luvan voimassaolon jatkamiseksi toimittaa kaivosviranomaiselle viimeistään kaksi kuukautta ennen luvan voimassaolon päättymistä. Hakemukseen tulee liittää lupaharkinnan kannalta tarpeelliset ja luotettavat selvitykset alueella harjoitetun toiminnasta ja siitä, että alueella on edelleen edellytyksiä löytää kultaa.

Perustelut: Kaivoslaki (621/2011) 66 §, asetus kaivostoiminnasta (391/2012) 27 §.

Rakentaminen

Alueelle voidaan sijoittaa helposti siirrettävä varastokontti. Lisäksi aiemmassa luvassa todettuja kotaa ja peräkärroysaunaa voidaan edelleen pitää kaivoslain mukaisina välttämättöminä rakennelmina.

Perustelut: Kaivoslaki (621/2011) 26 §.

Alueelle on haettu lupaa sijoittaa varastokontti. Alueella on todettu olevan jo kota ja karryn päälle rakennettu sauna, joille on aiemmin haettu lain mukaisesti luvat. Kyseistä rakennelmaa pitää alueella harjoitettu ja suunniteltu toiminta huomioiden kaivoslain mukaisena välttämättömänä rakennelmana.

Maastoliikenne

Kullanhuuhdonta-alueella ja sen ulkopuolella tapahtuva maastoliikenne edellyttää maastoliikennelain mukaisen luvan maanomistajalta.

Perustelut: Maastoliikennelaki (1710/1995) 2 luku 4§

Lupahakemuksen käsittely

Lupahakemuksesta tiedottaminen

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto on tiedottanut hakemuksesta kuuluttamalla siitä 30 päivän ajan Turvallisuus- ja kemikaaliviraston verkkosivuilla. Lausunnot ja mielipiteet on tullut toimittaa viimeistään 3.2.2021.

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto on tiedottanut pelkästään toiminnan muuttamista koskevasta hakemuksesta 21.4.2020, mutta asia ei ehtinyt käsittelyyn kaivukauden 2020 aikana. Erillistä päätöstä toiminnan muuttamisesta ei tehty vaan hakijan pyynnöstä asian käsittely siirrettiin jatkohakemuksen yhteyteen.

Lausuntopyynnöt ja lausunnot hakemuksesta

Hakemuksesta on lähetetty lausuntopyynnöt ja saatu lausunnot seuraavasti:

- 1) Turvallisuus- ja kemikaaliviraston lausuntopyyntö Lapin paliskunnalle 3.2.2021
Lapin paliskunnan lausunto 4.3.2021

Paliskunta vastustaa jyrkästi haettua koneellista kullanhuuhdentalupaa.

Haettu koneellinen kullanhuuhdonta lupa sijaitsee Alapaliskunnan tokkakunnan alueella ja lisäksi alueen välittömässä läheisyydessä sijaitsee porojen kuljetusreitti Sakianselän erotusaitaan. Paliskunta vaatii poronhoitolain 53§ mukaista maastokatselmusta, jossa on mukana myös Alapaliskunnan tokkakunnan edustaja.

2) Turvallisuus- ja kemikaaliviraston lausuntopyyntö Metsähallitukselle 3.2.2021
Metsähallituksen lausunto 11.2.2021

Tukes pyytää kaivoslain (621/2011) 37 §:n nojalla Metsähallitukselta lausuntoa kullanhuuhdontalupahakemuksen jatkosta HL2015:0017 Lismankurvi. Lupaa haetaan kymmeneksi vuodeksi ja lupa on ollut voimassa neljä vuotta uutena lupana.

Tukes pyytää lausuntopyynnössään kaivoslain 38 §:n nojalla myös Metsähallituksen perusteltua näkemystä alueen hallinnasta vastaavana viranomaisena hakemuksen mukaisen toiminnan vaikutuksesta saamelaisten oikeudelle alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää kieltään ja kulttuuriaan, huomioiden alueen läheisyydessä olevat muut vastaavat luvat ja muut maankäyttömuodot.

Metsähallitus on lausunut kullanhuuhdontaluvan muutoksesta lapiokaivusta konekaivuksi 24.4.2020, mutta päätöstä ei liene ole annettu. Tällä hakemuksella haetaan jatkoaikaa 24.5.2021 päättyvälle luvalla.

Kullanhuuhdonta-alue sijaitsee Metsähallituksen hallinnoimalla kiinteistöllä Sodankylän kunnassa, Kemijoen vesistöalueen Lokan tekojärveen laskevan Lismajoen välittömässä läheisyydessä. Hakemusalueen pinta-ala on noin 5 ha ja vuosittainen luvassa ilmoitettu käsiteltävä maamäärä noin 50 m³ ja voimassaoloaika on 24.5.2021 saakka. Alueelle on voimassa lapiokaivun mahdollistama kullanhuuhdontalupa ja kaivu on tarkoitus muuttaa konekaivuksi määrältään 3000 m³/a ympäristöluvalla ja kullanhuuhdontaluvan muutoksella. Pohjois-Suomen aluehallintovirasto on myöntänyt hakijalle toistaiseksi voimassa olevan ympäristöluvansa nro 26/2020 Dnro PSAVI/8000/2019 8.4.2020. Ympäristöluvansa (Dnro PSAVI/8000/2019) mukaan maa-aineksia kaivettaisiin pääasiassa yhdellä alle kahdeksan tonnin painoisella kaivinkoneella. Tarvittaessa avustamassa voidaan käyttää noin 20 tonnin kaivinkonetta tai puskukonetta. Koneellisesti käsiteltävä maa-ainemäärä on ympäristöluvassa määrätty vuosittain enintään 2 999 m³. Kullan erottelu tapahtuu painovoimaisesti käyttämällä seulaa ja perinteistä ränniä. Huuhdonnassa käytettävä vesi on kaivun yhteydessä kuoppiin tulevaa pohjavettä, suovettä tai pintavaluntaa. Lisävettä voidaan ottaa tarvittaessa Lismajoesta 500 l/min enimmillään kuuden tunnin ajan vuorokaudessa. Huuhdontaavettä kierrätetään kiertovesialtaissa enintään 2 000 l/min. Kiertovesialtaita on 2–5 ja niiden vähimmäistilavuus on 240 m³. Polttoaineita varastoidaan kerrallaan enintään 1 000 litraa ja ne vuotosuojataan pressulla ja maapeitteellä. Kaivualueella syntyvät jätteet toimitetaan asianmukaisesti keräyspisteisiin. Hakija osallistuu Lapin Kullankaivajain Liitto Ry:n järjestämään yhteistarkkailuohjelmaan (Lismajoki).

Ympäristöluvan määräysten mukaisesti kultaa saa koneellisesti kaivaa ja huuhtoa 1.6.–30.9. enintään yhdellä hakemuksessa ilmoitetulla kaivuyksiköllä. Lismajoen uoman viereinen rämealue on jätettävä koskemattomaksi ympäristölupapäätöksen karttaan merkityltä alueelta.

Alue sijaitsee poronhoitolain tarkoittamalla (848/1990) erityisellä poronhoitoalueella Lapin paliskunnassa ja saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 4 §:ssä tarkoitetulla saamelaisten kotiseutualueella.

Alue on Lokka-Koitelainen-Kevitsa osayleiskaavassa metsä- sekä porontalousvaltainen alue (M) lisämerkinnällä p. Kaava ei rajoita haetun kaltaista toimintaa, mutta alueen muu käyttö tulee toteuttaa siten, että pääasiallista käyttötarkoitusta, erityisesti porotaloutta ei kohtuuttomasti vaikeuteta. Kaavamääräysten mukaan metsän ja maapohjan käsittelystä on pyydettävä paliskunnan lausunto. Yksityismaa, jolla on vakinaisessa asumiskäytössä rakennuksia, sijaitsee noin 800 metrin päässä.

Metsähallituksella ei ole tällä hetkellä tiedossa ko. alueella nykyistä maankäyttöä muuttavia suunnitelmia huuhdonta-alueella. Alueella on harjoitettu metsätaloustoimintaa pitkään. Nykyisellään kullanhuuhdonta-alueen ympäröivät metsämaat ovat nuorta ja keski-ikäistä pääosin mäntyä kasvavaa kuivan ja kuivahkon kankaan kasvatusmetsää. Uudempia kasvatus- ja uudistushakkuita hakemusalueen läheisyydessä on ollut v. 2003-2013. Alue on luontaisesti uudistuvaa. Hakemusalue on metsätaloustoiminnan piirissä olevaa sekapuustoista aluetta, joka ei ole ollut toistaiseksi uudempien hakkuutoimien piirissä. Hakemusalueella on vanha maisemoimaton maa-aineksen ottoalue, joka ei ole käytössä ja jota luvanhakija käyttää leirialueenaan.

Mikäli kullanhuuhdontalupa myönnetään, luvanhaltija on kaikilta osin vastuussa Metsähallitukselle ja kolmannelle osapuolelle kaivutoiminnasta mahdollisesti aiheutuvista vahingoista ja haitasta. Kullanhuuhdonta-alueilla luvanhaltija on velvollinen korvaamaan täysimääräisesti Metsähallitukselle aiheuttamansa puusto- yms. vauriot sekä taimikoiden ja puuston odotusarvon menetykset. Lisäksi luvanhaltijan on korvattava kullanhuuhdonnan ajalta metsämaan puuntuoton menetykset siltä osin kuin alue on pois puuntuotannosta. Edelleen hakijan on toiminnan päätyttyä metsitettävä alue kustannuksellaan tai korvattava metsittämisestä aiheutuvat kustannukset. Alue on metsätalousmaata ja uuden puuston kasvuun on investoitu. Puuston poisto on rajoitettava vain välttämättömimpään tarpeeseen.

Mikäli toimintaan sisältyy perusteltu tarve liikkua koneellisesti maastossa, tulee sitä varten hakea asianmukaiset maastoliikenneluvat Metsähallitukselta. Alueelle on helppo pääsy olemassa olevaa tiestä.

Alueen maisemakuvaa tulee pysyvämmiin muuttamaan mahdollinen laajamittainen koneellinen kullanhuuhdonta, joka hävittää ja muuttaa kaivualueilta luontaisen kasvillisuuden kesäaikaisen kaivamisen ja liikkumisen seurauksena toisin kuin alueella harjoitettu kuin metsä- tai porotalous.

Huuhdonta-alueen ulkopuolelle sijoittuvaan majoittumiseen tai asuntovaunun ympärivuotiseen pitoon huuhdonta-alueella tulee hakea lupa Metsähallitukselta. Hakija on hakenut hakemuksessaan lupaa rakentamiselle. Myönnetyssä kullanhuuhdontaluvassa on oikeus myönnetty määräaikaisena ja alueelle voidaan kaivukauden ajaksi sijoittaa rattaiden päälle rakennettu saunarakennelma ja kotarakennelma. Hakija esittää lupaa varastokontille. Metsähallitus katsoo, että mikäli kullanhuuhdontalupa myönnetään koneelliselle kullanhuuhdonnalle, on asiallinen maisemaan sopiva kevytrakenteinen helposti siirrettävissä oleva säilytystila tarpeen sekä jo olemassa olevat rakennelmat.

Tällä hetkellä Metsähallituksella ei ole tiedossa, että hakemusalueella olisi uhanalaisten kasvien ja eläinten esiintymiä, petolintujen pesintää tai tunnettuja kulttuuriperintökohteita. Alueelta tai sen välittömästä läheisyydestä ei ole kartoitettu muinaismuistolain (17.6.1963/295) suojaamia muinaisjäännöksiä tai muita kulttuuriperintökohteita. Jos maata kaivettaessa tai muuta työtä suoritettaessa tavataan kiinteä muinaisjäännos, on työ muinaisjäännoksen kohdalta heti keskeytettävä ja ilmoitettava kohde Museovirastolle tarpeellisia toimenpiteitä varten. Ilman muinaismuistolain nojalla annettua lupaa kiinteän muinaisjäännoksen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen ja muu siihen kajoaminen on kielletty. Myös muut alueella mahdollisesti olevat kulttuuriperintökohteet, kuten vanhat kullankaivun historiaan liittyvät jäännökset, tulee ottaa huomioon maankäytössä. Metsähallitus toteaa kuitenkin, että vaikka sillä ei tällä hetkellä ole tiedossa em. erityiskohteita hakemusalueella, se ei myöskään tule tekemään alueella maastokartoituksia ko. hakemuksen johdosta. Metsähallitus ei täten sitoudu tällä lausunnollaan vastuuseen alueen mahdollisista kartoittamattomista ja vielä löytymättömistä kohteista. Luonnonsuojelu- ja vesilain viranomaisvalvonnasta alueella vastaa Lapin ELY-keskus. Tarkemmat tiedot mainituista alueen vesiluontotyypeistä, suojelualueista, rauhoitetuista ja suojelluista kohteista ja lajeista sekä haetun toiminnan vaikutuksista niihin antaa Lapin ELY-keskus. Vesiluonnon osalta kaivutoiminta tulee järjestää siten, ettei alapuoliseen vesistöön pääse kalastolle ja muulle vesiluonnolle haitallisissa määrin liettymistä aiheuttavaa mineraaliainesta eikä ravinteita. Maa-aineksien pääsy alapuoliseen vesistöön voidaan estää riittävällä veden kierrätyksellä ja saostuslaitailla.

Toiminnan vaikutusten arvioimiseksi saamelaiskulttuuriin hallituksen esityksessä kaivoslaista todetaan, että arvioinnissa olisi lähinnä tarpeen kiinnittää huomiota saamelaiskulttuurin kannalta tärkeänä pidettävään poronhoitoon kohdistuviin vaikutuksiin.

Kyseisen lupahakemuksen läheisyydessä Lismanpalon alueella voimassa olevista on yhdeksän kullanhuuhdontaan oikeuttavaa lupaa, yhteensä noin 44,4 ha. Alueen läheisyydessä on vireillä 11 kullanhuuhdontaan liittyvää hakemusta, yhteensä noin 73,7ha (TUKES). Osa on lapiohuuhdonta- ja osa koneellisen huuhdonnan lupia. Eri vaiheissa olevia kullanhuuhdonta-alueita on Lismanpalossa noin 120 ha. Mikäli jatkossa kaikki kullanhuuhdontaluvat ovat lupapäätösten ja -hakemusten mukaisessa käytössä, maata mahdollisesti voidaan käsitellä alueella yli 100 000 m³ vuodessa. Kokonaisuutena voidaan puhua siis jo laajamittaisesta luonnonvarojen käsittelystä ja koska kyseessä on myös metsätalouskäytössä olevia alueita, voi kullanhuuhdonnalla olla haitallisia seurauksia alueella harjoitettavaan metsätalouteen. Itse hakemusalueella ei ole porotalouden rakenteita. Hakijan edellytetään kuitenkin ottavan huomioon toiminnassaan lähiympäristön porotalous ja siihen liittyvät työt (esim. porojen laidunnus ja kuljetukset). Tarvittaessa po. asiat tulee sopia Lapin paliskunnan kanssa. Hakija on velvollinen huomioimaan ja tarvittaessa sopimaan paliskunnan kanssa porotalouden rakenteiden ja toimien huomioimisen.

Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksessä 4.2.2015 (taltionumero 275, Saamelaiskäräjien valitus ympäristölupa-asiassa, joka koski koneellista kullankaivua) todetaan seuraavasti: "Nyt puheena olevassa asiassa on kysymys pienessä mittakaavassa tapahtuvasta kullankaivusta alueella, jota käytetään tähän tarkoitukseen vain osa vuotta ja silloinkin tiukkojen lupamääräysten puitteissa. Sanotulla toiminnalla ei aiheuteta haittaa saamelaiskulttuurille ja vaikutukset saamelaisten perinteiselle elinkeinolle, kuten poronhoidolle, kalastukselle, metsästykselle tai ympäröivälle luonnolle jäävät hyvin paikallisiksi". KHO:n päätöksen kohteena oleva kullanhuuhdontalupahakemus on HL2012:0057, Midas 2 ja pinta-alaltaan 3,4 ha.

Viitaten edellä mainittuun korkeimman hallinto-oikeuden päätökseen sekä po. kullanhuuhdontahakemusalueen vähäiseen pinta-alaan ja ympäröivän alueen muuhun maankäyttöön Metsähallitus arvioi, ettei toiminnasta aiheudu haittaa yksittäisenä kohteena saamelaiskulttuurin harjoittamiselle. Puheena olevan luvan ja ympärillä olevien muiden kullanhuuhdontalupien yhteisvaikutuksella voi olla paikallisesti haittaa porotaloudelle.

Mikäli lupa kuitenkin myönnetään Metsähallitus pyytää sisällyttämään annattavaan lupaan seuraavat määräykset:

- Kaivutoiminta tulee tapahtua siten, että alapuoliseen vesistöön ei pääse liettymistä ja rehevöitymistä aiheuttavaa mineraaliainesta eikä ravinteita
- Kaivukauden aikana ja kaivun päättyessä jyrkät kaivantojen reunat on luiskattava. Reunat on myös merkittävä maastoon riittävän näkyvästi porotaloutta haittaamattomalla tavalla
- Vuotuinen toiminta-aika 1.6.–30.9. samoin kuin ympäristöluvan mukaisena toiminta-aikana

- Hakijan on tehtävä ilmoitus maankäyttömuodon muutoksesta Suomen metsäkeskukselle ja alueen ottamisesta muuhun käyttöön, mikäli lupa myönnetään ja toiminta laajenee pienimuotoisesta kaivusta (Metsälaki 1093/1996 3 §)
 - Kaivoslain 108 § mukainen riittävä vakuus ottaen huomioon lupamääräykset sekä alueen taimikoiden ja puuston odotusarvon menetykset tuhoutuneiden taimikoiden ja puuston osalta sekä alueen metsittämistoimenpiteet toiminnan päätyttyä. Lähtökohtana tulee olla, että alue ennallistetaan ja maisemoidaan sitä mukaan, kun kaivu etenee
 - Tutkimustoiminta on suunniteltava ja järjestettävä siten, että puustolle ja taimikoille aiheutuvat vahingot ovat mahdollisimman vähäisiä. Puuston poisto on tehtävä kaivun etenemisen mukaan kaivukausittain etukäteen Metsähallituksen kanssa sopien. Poistettava ainespuukelpoinen puusto on korvattava mahdollisine odotusarvoineen. Puuryhmiä on jätettävä kaivualueelle
 - Toiminnan päätyttyä tehdään hakijan kustannuksella puolueeton arviointi yhteisesti hyväksytyn tahon toimesta kaikista metsätaloudelle aiheutuneista vahingoista. Metsänkasvatukselle saattaa taimikko- ja puustovahinkojen lisäksi aiheutua haittaa maapohjan sekoittumisen, tiivistymisen, vettymisen yms. syiden takia
 - Toiminnan päätyttyä hakijan kustannuksella tai toimesta suoritetaan kaivualueiden keinollinen metsittäminen uuden metsän kasvun aikaansaamiseksi, mikäli alueet ei taimetu luontaisesti. Korvaukseen tulee sisältyä materiaali- ja työkustannukset kaikilta osin mukaan lukien suunnittelukustannukset ja asian käsittelystä ennalta arvaamattomasti aiheutuvat kustannukset
 - Tiestön käyttöä koskee laki yksityisistä teistä (15.6.1962/358) ja tiestön käytöstä päättää tienpitäjä. Tiestö on ns. isännäntiestöä ollen kokonaan Metsähallituksen hallinnassa ja tiestö ei ole yleistä tietä. Kullanhuuhdontalupa ei anna oikeutta tiestön käyttöön. Metsähallitus ei yleensä rajoita teilläään kevyttä liikennettä, mutta raskaisiin kuljetuksiin on oltava Metsähallituksen lupa. Alueella oleva metsäautotiestö on heikkokuntoista. Metsähallitus ei vastaa tiestön huonosta kunnosta ihmisille ja kalustolle mahdollisesti aiheutuneista vahingoista. Raskaiden kuljetusten ja muun liikennöinnin mahdollisesti aiheuttamat vauriot tiestölle tulee aiheuttajan korvata. Kelirikkoaikainen liikenne ei ole sallittua.
- 3) Turvallisuus- ja kemikaaliviraston lausuntopyyntö Sodankylän kunnalle 3.2.2021
Sodankylän kunta ei ole antanut lausuntoaan hakemuksesta.
- 4) Turvallisuus- ja kemikaaliviraston lausuntopyyntö Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle 3.2.2021
Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus viittaa aiempaan lausuntoonsa asiasta Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen lausunto 13.5.2020
Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) on pyytänyt kaivoslain (621/2011) 37 §:n nojalla Lapin ELY-keskuksen lausuntoa Jussi Koposen kullanhuuhdontalupahakemuksesta HL2015:0017 (pinta-ala n. 5 ha).

Hakemus on muutoshakemus (lapiokaivuluvasta koneluvaksi). Pohjois-Suomen aluehallintovirasto on 8.4.2020 myöntänyt alueelle ympäristöluvan 26/2020. Luvan mukaan vuotuinen kaivumäärä saa olla enintään 2 999 m³ kokonaismaa-ainesmääränä.

Lapin ELY-keskus ei näe estettä kullanhuuhdontaluvan myöntämiselle. Toiminnassa tulee noudattaa ympäristöluvan määräyksiä kaikilta osin.

5) Turvallisuus- ja kemikaaliviraston lausuntopyyntö Saamelaiskäräjille 3.2.2021
Saamelaiskäräjien lausunto 19.3.2021

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto on pyytänyt lausuntoa hakemuksesta, joka koskee kullanhuuhdontaluvan jatkamista ja kaivutavan muutosta lapiokaivusta konekaivuksi Lismankurvi-nimisellä kullanhuuhdonta-alueella lupatunnuksella HL2015:0017. Alue sijoittuu Lismanpaloon, Vuotson eteläpuolelle, metsätalousalueelle, ja sijaitsee poronhoitolain 2 §:n tarkoittamalla erityisellä poronhoitoalueella Lapin paliskunnassa ja saamelaiskäräjistä annetun lain 4 §:ssä tarkoitetulla saamelaisten kotiseutualueella. Käsillä olevan hakemusalueen pinta-ala on 5 ha ja vuosittainen koneella ja lapiolla käsiteltäväksi suunniteltu maamäärä 3000 m³.

Hakemusalueen lounaispuolella lähimmillään noin kilometrin päässä alueesta sijaitsee Lapin paliskunnan alapalkisen tokkakunnan käyttämä Sakiaselän erotusaita. Se on peruskorjattu vuonna 2011. Erotusaidalla käsitellään tokkakunnan porot vuosittain. Porojen luontaiseen käyttäytymiseen perustuvat kuljetusreitit kesä- ja syyserotuksiin kulkevat Lismanpalon ja Lismajoen kautta. Hakemusalue sijoittuu alapalkisen porojen kulkureitin välittömään läheisyyteen. Tärkeät syys- ja talvilaidunalueet ovat perinteisesti sijainneet Lismajoen varrella.

Saamelaiskäräjien lakisääteisenä tehtävänä on saamelaisten edustajana hoitaa saamelaisten kieltä ja kulttuuria koskevaan itsehallintoon kuuluvat tehtävät (saamelaiskäräjälaki 5 §, 6 §).

Saamelaiskäräjät kiittää lausuntopyyntöstä ja toteaa seuraavaa:

Saamelaiskäräjät toimitti 12.5.2020 (Dnro: 461/D.a.5/2020, ohessa liitteineen: liitteet 1-3) turvallisuus- ja kemikaalivirastolle lausunnon asiassa, joka koski voimassa olleen kullanhuuhdontaluvan kaivutavan muutosta lapiokaivusta konekaivuksi Lismankurvi-nimisellä kullanhuuhdonta-alueella lupatunnuksella HL2015:0017. Edellä mainitussa lausunnossa esitetty on edelleen voimassa ja Saamelaiskäräjät pyytää kaivosviranomaista huomioimaan tuolloin esittämänsä lausuntonaan.

Saamelaiskäräjät painottaa asiassa erityisesti kaivoslain 38 §:n mukaisen yhteisvaikutusten arvioinnin välttämättömyyttä ennen jatkoluvan myöntämistä ja edellyttää, että arviointi toteutetaan poronhoitolain mukaisesti alueella poronhoitoa harjoittavan Lapin paliskunnan

alapalkisen tokkakunnan näkökulmasta ja huomioiden alueen tilanne ennen vuotta 2011. Kaivoslain 38 §:n 5 momentin mukaan asian selvittämiseksi lupaviranomainen voi tarvittaessa järjestää tilaisuuden, johon kutsutaan kuultavaksi Saamelaiskäräjien, asianomaisen paliskunnan, hakijan, alueen hallinnasta vastaavan viranomaisen tai laitoksen, kunnan, kalastusalueen ja yhteismetsien edustajat.

Saamelaiskäräjien lausunto 12.5.2020 (Tähän lausuntoon liittyvät liitteet päätöksen liitteenä liite 4)

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto on pyytänyt Saamelaiskäräjiltä lausuntoa kullanhuuhtonalupahakemuksesta HL2015:0017, joka koskee kaivutavan muutosta lapiokaivusta konekaivuksi Lismankurvi-nimisellä kullanhuuhtonta-alueella. Alue sijoittuu Lismanpaloon, Vuotson eteläpuolelle, metsätalousalueelle, ja sijaitsee poronhoitolain 2 §:n tarkoittamalla erityisellä poronhoitoalueella Lapin paliskunnassa ja saamelaiskäräjistä annetun lain 4 §:ssä tarkoitetulla saamelaisten kotiseutualueella. Käsillä olevan hakemusalueen pinta-ala on 5 ha ja vuosittainen koneella ja lapiolla käsiteltäväksi suunniteltu maamäärä 3000 m³.

Saamelaiset, saamelaiskulttuuri ja saamelaisten oikeudellinen asema

Saamelaiset ovat Euroopan unionin alueen ainoa alkuperäiskansa, jolla on oma historia, kieli, kulttuuri, elinkeinot, elämäntapa ja identiteetti. Saamelaisilla on alueittain yhteinen historia, perinteet, tavat ja yhteisöt. Saamelaisten oikeudet on turvattu sekä kansallisessa lainsäädännössä että kansainvälisissä sopimuksissa. Perustuslain 17.3 §:n mukaan saamelaisilla alkuperäiskansana on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Saamelainen kulttuuri on kiinteässä yhteydessä asuinalueen maahan ja luonnonvaroihin. Saamelaiskulttuurin keskeisiä piirteitä ovat perinteiset saamelaiset elinkeinot ja niiden nykyaikaiset harjoittamisen muodot, saamelainen kulttuuriperintö, saamelaisten kulttuuri-ilmaukset, saamen kieli sekä muut saamelaisten alkuperäiskansana harjoittaman kulttuurin tavat ja muodot.¹

Saamelaiskulttuurin käsite pitää sisällään saamelaisten perinteiset elinkeinot, joihin kuuluvat poronhoito, kalastus, metsästys, luonnonvaraisten tuotteiden keräily, saamelaisen käsityö sekä näiden nykyaikaiset harjoittamisen muodot.² Perinteiset saamelaiselinkeinot moderneine harjoittamisen muotoineen kuuluvat perustuslaissa turvatun saamelaiskulttuurin suojan piiriin. Saamelaiskulttuuri perustuu keskeisiltä osin luonnon ja luonnonvarojen ekologisesti kestävään hyödyntämiseen. Saamelaiskulttuuri on luontosidonnainen kulttuuri ja tästä syystä muutokset luontoympäristössä vaikuttavat merkittävällä tavalla kulttuurin harjoittamisedellytyksiin. Saamelainen poronhoito on keskeinen saamen kielen, kulttuurin ja perinteisen tiedon käyttöympäristö. Poronhoidon, kuten muidenkin saamelaiselinkeinojen kautta, saamen kieli, saamelainen kulttuuri ja perinteinen tieto siirtyvät aktiivisen käytön kautta luontevasti sukupolvelta toiselle pitäen alkuperäiskansakulttuurin elinvoimaisena. Poronhoidolla on saamelaisille paitsi suuri kulttuurinen merkitys, myös huomattava merkitys itsenäisenä elinkeinona ja tulonlähteenä.

Perinteiset saamelaiselinkeinot ylläpitävät saamelaisten yhteenkuuluvuuden tunnetta ja identiteettiä. Saamelaiselinkeinojen, kuten poronhoidon, harjoittamisedellytysten estymisellä olisi dramaattisia vaikutuksia saamelaiskulttuurin tulevaisuudelle. Alueelta, jossa elinkeinoa ei voisi enää harjoittaa, katoaisi paitsi elinkeino, myös elinkeinon ja ympäristöön liittyvä perinteinen tieto sekä elinkeinon harjoittamisessa käytetty saamenkielinen termistö. Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Saamelaiskäräjät vetoaa Turvallisuus- ja kemikaalivirastoon, että se huomioi lupaharkinnassaan alkuperäiskansa saamelaisten kansallisessa lainsäädännössä ja kansainvälisissä sopimuksissa turvatut oikeudet ja turvaa niitä oman lupaharkintansa kautta.

Saamelaiskäräjien kanta kaivutavan muutokseen lapiokaivusta konekaivuksi käsiteltävänä olevalla kullanhuuhdontalupahakemuksella hakija hakee kullanhuuhdontatoiminnalleen kaivutavan muutosta lapiokaivusta kaivinkoneella tapahtuvaksi kullankaivuksi.

Saamelaiskäräjät pitää hyväksymättömänä trendiä, jossa kullanhuuhdontalupaa haetaan ensin lapiokaivulle ja myöhemmin kaivutapa alueella muutetaan konekaivuksi. Lismanpalon alueella on samanaikaisesti vireillä toinenkin samansuuntainen kullanhuuhdontaluvan muutoshakemus (HL2018:0030 Kivensyytäjät). Lapiokaivulla ja konekaivulla on suuria eroja niin luontoympäristöön aiheutuvien vaikutusten kuin melu- ja häiriövaikutustenkin osalta – konekaivun seurauksena syntyy lapiokaivua enemmän melua sekä häiriötä ja yhteensä käsiteltävä maamäärä konekaivutoiminnan aikana tulee olemaan mittava verrattuna lapiokaivuuseen. Koneellinen kullanhuuhdonta muuttaa alueen luonnetta merkittävästi. Rajallisten resurssiensa vuoksi paliskuntien voi olla välttämätöntä priorisoida lausuttaviksi vain koneellista kullanhuuhdonta koskevat lupahakemukset. Järjestelmä, jossa kaivutapa voidaan myöhemmin muuttaa lapiokaivusta konekaivuksi kannustaa hakijoita hakemaan ensin lapiolupaa sen suuremman sosiaalisen hyväksyttävyyden vuoksi ja muuttamaan luvan jälkikäteen konekaivuluvaksi. Saamelaiskäräjät vastustaa tässä, ja kaikissa muissakin tapauksissa lapiokaivulupien muuttamista konekaivuluviksi.

Saamelaiskäräjien huomiot hakijan poronhoitoon liittyviin väittämiin
Hakija on todennut hakemuksessaan, että kyseessä olevalla kullanhuuhdonta-alueella harjoittavalla toiminnalla voi olla lieviä haittoja paikallisen paliskunnan harjoittamalle porotaloudelle.

Hakija ei perustele esittämänsä eikä myöskään arvioi toimintansa vaikutuksia alkuperäiskansan oikeuteen ylläpitää ja kehittää kulttuuriaan. Saamelaiskäräjät huomauttaa, että kyseinen alue kuuluu alkuperäiskansa saamelaisten kotiseutualueeseen. Saamelaisten kotiseutualueen asema maantieteellisenä alueena on tunnustettu perustuslain 121.4 §:ssä. Lisäksi kullanhuuhdonta-alue kuuluu erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettuun alueeseen vaikuttaen erityisesti Lapin paliskunnan poronhoitoon.

Hakemuksessaan hakija mainitsee, että porot eivät ole ennenkään häiriintyneet kullanhuuhdontatoiminnasta, vaan hakeutuneet maakasojen päälle makoilemaan. Hakijan väitettä ei ole millään tavalla todennettu ja vaikka yksittäinen poro oleskellisikin hetkellisesti kullanhuuhdonta-alueen läheisyydessä, ei se tarkoita sitä, että toiminnasta ei ole poronhoidolle haittaa elinkeinona. Saamelaisessa poronhoidossa poro ei ole karjatuotannollinen eläin, vaan se laiduntaa vapaana luonnossa säikkyen eteenkin kesäaikana ihmisiä ja ääniä. Esimerkiksi Ivalon paliskuntaa koskevassa tutkimuksessa osoittautui, että laidunalueita valitessaan porot välttivät kullanhuuhdonta-alueita erityisesti kesäaikaan, mutta myös alkutalvella. Välttämisyöhyke, jossa porot laiduntavat selvästi vähemmän kuin etäämmälle sijoittuvalla laidunalueella, ulottuu jopa 1,5 kilometrin etäisyydelle kullankaivualueesta.³ Laidunalueiden määrä, laatu ja yhteneväisyys sekä laidunrauha ovat edellytys porojen vapaaseen laiduntamiseen perustuvan saamelaisen poronhoidon jatkuvuudelle.

Kullankaivutoiminta vie poronhoidolta yksittäisen kullankaivualueen ja näiden yhteenlaskettuakin pinta-alaa huomattavasti suuremman alueen kumulatiivisten vaikutustensa kautta. Saamelaiskäräjät huomauttaa, että poronhoitolain 2.2 §:n mukaan erityisellä poronhoitoalueella olevaa maata ei saa käyttää sillä tavoin, että siitä aiheutuu huomattavaa haittaa poronhoidolle. Luonnonvarakeskuksen 5.9.2018 Saamelaiskäräjille antaman lausunnon (liite 1(*Tukesin lisäys: tässä päätöksessä liite 4*)) mukaan kaikki kullanhuuhdontaan liittyvä toiminta, kuten kaivaminen, louhiminen, paljaat maa-alueet, asumukset ja rakennelmat sekä ihmisten, ajoneuvojen ja koneiden liikkuminen, äänet sekä hajut ym. vaikuttavat poronhoidon harjoittamiseen. Poro, varsinkin vaadin kesäaikaisine vasoineen reagoi ainakin kuulo-, näkö- ja hajuaistien kautta kullanhuuhdonta-toimintaan. Porot joutuvat jatkuvasti säikkymään kullanhuuhdon mukanaan tuomia häiriövaikutuksia. Saamelaiskäräjät toteaaakin, että kyseinen kullanhuuhdonta-alue aiheuttaa alueen muiden vastaavien lupien ja maankäyttömuotojen kanssa merkittävää haittaa alueen poronhoidolle pirstomalla laidunalueita ja häiritsemällä porojen laidunrauhaa. Luonnonvarakeskuksen lausunnon⁴ mukaan laidunalueiden menetyksistä aiheutuvia poronhoidon nettotulojen menetyksiä laskettaessa tulisi ottaa huomioon todellinen menetetty tai osittain käytöstä poistunut laidunalue, sen laatu ja taloudellinen arvo laitumena sekä näiden menetysten kesto.

Myös laidunalueiden käytön häiriintyminen kullanhuuhdon vaikutuksista sekä poronhoitoon ja laitumiin kohdistuvat muut vaikutukset tulisi huomioida kattavissa taloudellisissa vaikutusarvioinneissa. Näin ollen hakijan ilmoitusta lievästä haitasta ei näyttäisi voitavan pitää paikkansa pitävänä.

Koneellisen kullanhuuhdon vaikutukset luontoympäristöön
Kullanhuuhdonnalla, erityisesti koneellisella, on tutkimusten mukaan suoria ja pitkäaikaisia negatiivisia vaikutuksia alueen luontotyyppeihin, kasvillisuuteen ja lajistoon.

Kullanhuuhdonnan on todettu edistävän alkuperäisten lajien korvautumista kulttuurivaikutteisille pihuille ja tienvarsille ominaisilla lajeilla, erityisesti tehokkaasti leviävillä pioneerilajeilla.⁵ Tutkimusten mukaan alueen alkuperäiset luontotyypit ja kasvillisuus tuhoutuvat kokonaan ja paikallinen lajisto ja kasvillisuus muuttuvat pysyvästi koneellisessa kultanhuuhdonnassa. Kasvillisuuden palautuminen ennalleen kultanhuuhdontatoiminnan jälkeen kestää useita kymmeniä vuosia. Esimerkiksi Luttojoen varrella kasvillisuus ei ole edelleenkään palautunut 1800-luvun lopun kullankaivun jäljiltä ja Lemmenjoen kansallispuistossa konekaivetut alueet eivät vielä kymmenenkään vuoden jälkeen maisemoinnista muistuta luonnontilaista maisemaltaan, luontotyypiltään eikä lajistoltaan. Sen sijaan niin luontotyyppi, kasvillisuus kuin maisemakin olivat edelleen kulttuurivaikutteisia ja vastasivat tyyppiltään lähinnä maa-aineksen ottoalueita.⁶

Kasvillisuusmuutoksilla, erityisesti porojen talvilaidunalueilla, on pitkäaikaisia vaikutuksia muun muassa porojen talviravinnon saatavuuteen ja siten laidunten kantokyvyn turvaamiseen. Kullankaivutoiminnan luonteen vuoksi toiminnasta syntyvät vaikutukset eivät rajoitu ainoastaan luvan voimassaoloaikaan. Toiminnan vaikutukset kumuloituvat ja vaikuttavat ympäristöön ja sitä kautta saamelaiden oikeuteen ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan vielä pitkään toiminnan loppumisen jälkeenkin.

Lopuksi

Saamelaiskäräjät on useassa Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle antamassaan lausunnossa korostanut, ettei kultanhuuhdontaluvassa tarkoitettun toiminnan vaikutuksia voida arvioida yksinomaan tapauskohtaisesti, vaan kuten kaivoslain 38 § edellyttää, on toiminnan vaikutuksia arvioitaessa otettava huomioon kaikki alueella ja sen läheisyydessä voimassa olevat luvat ja tulleet hakemukset sekä alueen muut käyttömuodot. Lupia on kuitenkin toistaiseksi arvioitu yksittäistapauksina, eikä toiminnan yhteisvaikutuksia alueen ympäristöön tai poronhoitoon ole arvioitu asianmukaisesti.

Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan kaivoslain 38 §:n tarkoittamassa arvioinnissa tulisi kuvata se, millä tavoin eri maankäyttömuodot ja lupahankkeet vaikuttavat saamelaiskulttuuriin ja siihen kuuluvien perinteisten elinkeinojen harjoittamisen edellytyksiin. Arvioinnin lopputuloksena tulisi olla kirjattuna näkyviin yksittäisten hankkeiden tosiasialliset vaikutukset sekä alueen kaikkien hankkeiden yhteisvaikutukset, jotta pystyttäisiin näkemään, miten kyseessä olevaan ratkaisuun on päädytty. Nykyinen tilanne, jossa kaivosviranomaisen myöntää lähes poikkeuksetta kaivoslain mukaiset kultanhuuhdontaluvat hakijoille ilman, että se olisi lain edellyttämällä tavalla arvioinut luvanmukaisen toiminnan vaikutukset saamelaiden alkuperäiskansaoikeuksiin, on kestämätön ja vaarantaa saamelaisen kulttuurin jatkuvuuden.

Saamelaiskäräjät vastustaa kultanhuuhdontaluvan myöntämistä lupa-alueelle HL2015:0017,

koska luvan mukaisesta toiminnasta aiheutuisi Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan kaivoslain 50 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohtien tarkoittamaa olennaista heikennystä saamelaisten edellytyksiin harjoittaa alueella perinteisiä saamelaisia elinkeinoja, erityisesti poronhoitoa. Lupaa ei tule Saamelaiskäräjien mukaan myöntää myöskään poronhoitolain 2 §:n 2 momentin perusteella luvan mukaisesta toiminnasta poronhoidolle aiheutuvan huomattavan haitan vuoksi. Liitteenä on myös aiempi kyseessä olevaa aluetta koskeva lausuntomme (26.1.2017 Dnro 62/D.a.5/2017, liite 2 (*Tukesin lisäys: tässä päätöksessä liite 4*)).

¹ HE 167/2014 vp.

² Ks. esim. PeVL 29/2004 vp.

³ Anttonen ym. Arctic 64 (1) 2011, s. 1-14.

⁴ Luonnonvarakeskuksen 5.9.2018 Saamelaiskäräjille antama lausunto.

⁵ Lapin ELY-keskus & Metsähallitus 2009.

⁶ Lapin ELY-keskus & Metsähallitus 2009, s. 57-59

6) Turvallisuus- ja kemikaaliviraston lausuntopyyntö Saamelaismuseumo Siidalle 3.2.2021
Saamelaismuseumo Siidan lausunto 5.3.2021

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto on pyytänyt Saamelaismuseumo Siidalta lausuntoa Jussi Koposen kullanhuuhtonon jatkolupahakemuksesta HL2015:0017. Saamelaismuseumo Siida on saamelaisalueella toimivaltainen viranomaisen arkeologisen kulttuuriperinnön sekä maiseman ja rakennusperinnön suojelun ja hoidon suhteen.

Kullanhuuhtonalupahakemusalue HL2015:0017 sijaitsee Sodankylän kunnassa, noin 12 km Vuotson kylän eteläpuolella ja valtatie 4:n itäpuolella, Lokkaan laskevan Lismajoen pohjoispuolella. Alueelle pääsee valtatieltä metsäautotietä pitkin. Kullanhuuhtonon jatkolupaa haetaan 10 vuodeksi koneelliselle kullankaivulle 5 ha alueelle. Nykyinen lupa on voimassa 24.5.2021 saakka. Vuosittainen kaivumäärä on enintään 3000 m³. Hakemuksessa on mukana kaivannaisjätteen jätehuoltosuunnitelma. Hakijalla ei ole alueelle voimassa olevaa ympäristölupaa.

Lupahakemusalueen yhteydessä on yhdeksän kullanhuuhtonalupa- aluetta ja 11 kullanhuuhtonalupahakemusalueita, joiden pinta-ala yhteensä on noin 120 hehtaaria. Pohjois-Lapin maakuntakaavassa alue on Sodankylän metsätalous- ja poronhoitovaltaista aluetta M-1 4561, jonka kehittämissperiaatteena on, että metsätalous ja poronhoito ovat alueen rinnakkaisina pääkäyttötarkoituksina. Lokka-Koitelainen-Kevitsa -osayleiskaavassa alue on metsätalous- sekä poronhoitovaltainen alue M-1. Merkinnällä osoitettuja alueita voidaan käyttää muihin tarkoituksiin vain pääasiallista käyttötarkoitusta sanottavasti haittaamatta ja luonnetta muuttamatta.

Lupahakemusalue kuuluu saamelaisten kotiseutualueeseen ja on poronhoitolain 2.2 § mukaan erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettulla alueella, jolla maata ei saa käyttää niin, että siitä aiheutuu huomattavaa haittaa porotaloudelle.

Kulttuuriympäristö

Kullanhuudontalupahakemusalueella ei ole valtakunnallisesti merkittäviä rakennettuja kulttuuriympäristöjä (RKY) eikä alueelta tunnetta kiinteitä muinaisjäännöksiä tai merkittäviä historiallisen ajan rakennuksia tai niiden jäännöksiä. Mikäli lupahakemusalueelta kuitenkin havaitaan merkkejä muinaisen ihmisen toiminnasta, kuten tulisijoja, kivirakennelmia tai muinaisesineitä, työt on löytöpaikalla keskeytettävä ja löydöistä on ilmoitettava museoviranomaisille, tässä tapauksessa Saamelaismuseumo Siidan arkeologille.

Saamelaismuseumo Siida toteaa, että yksittäisenä kullankaivuun lupahakemusalueena HL2015:0017 ei tässä laajuudessa uhkaa eikä vähennä alueen kulttuuriperintöarvoja. Kullanhuudontalupahakemusten kokonaisvaltaiselle tarkastelulle on kuitenkin selkeä tarve tilanteessa, jossa yksittäiset, pinta-alaltaan pienet huudonta-alueet käytännössä muodostavat suuren yhtenäisen alueen. Suuruudeltaan enintään 7 hehtaarin vierekkäisiä kullanhudonta-alueita tulisi voida käsitellä laajempina aluekokonaisuuksina, esimerkiksi jokilaaksoittain tai muuten alueittain, jotta kullanhudontan kokonaisvaikutuksia voidaan arvioida maiseman ja luonnonympäristön kannalta.

Näin ollen Saamelaismuseumo Siida kehottaa TUKESia vastaavana lupa- ja valvontaviranomaisena käsittelemään kullanhudontalupahakemuksia alueellisina kokonaisuuksina ja arvioimaan niiden yhteisvaikutuksia kyseisen alueen kulttuuriperintöön ja luonnonympäristöön ja erityisesti maisemaan.

Turvallisuus- ja kemikaaliviraston kannanotto lausunnoissa ja muistutuksissa esitettyihin yksilöityihin vaatimuksiin.

Lupa-alueen viereisellä alueella on toisen lupahakemuksen käsittelyyn liittyen pidetty poronhoitolain 53 §:n mukainen tilaisuus 12.6.2019. Kyseisessä tilaisuudessa on todettu porojenkuljetusreitint sijainti Lismanpalon alueella. Kuljetusreitti sijoittuu kyseessä olevan lupa-alueen välittömään läheisyyteen, alueen itäpuolelle. Kuljetusreitint vuoksi tästä katselmuksen kohteena olleesta lupa-alueesta rajattiin pois noin 250 m leveä alue joka rajoittuu tässä luvassa kyseessä olevaan lupa-alueeseen. Kyseisen poronkuljetusreitint käytön turvaamiseksi ja olennaisen haitan poistamiseksi tässä luvassa on annettu lupamääräys toiminnan tilapäisestä keskeyttämisestä tarvittaessa sekä kullanhudontaan liittyvän välineistön ja mahdollisten majoitteiden sijoittamisen osalta. Lausunnossa ei ole tullut esiin sellaista uutta tietoa, että alueella olisi tarpeen järjestää uutta katselmusta.

Muut lausunnoissa esitetyt kaivosviranomaisen toimivaltaan kuuluvat seikat on otettu päätöksessä huomioon lupamääräyksillä.

Muistutukset ja mielipiteet

Muistutuksia ja mielipiteitä ei ole jätetty.

Päätösmaksu

Päätösmaksu 700 €. Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus lähettää laskun hakijalle.

Perustelut: Asetus Turvallisuus- ja kemikaaliviraston maksullisista suoritteista (1391/2018)

Muutoksenhaku

Tähän päätökseen saa hakea muutosta kaivoslain (621/2011) 162 §:n nojalla Pohjois-Suomen hallinto-oikeudelta valittamalla siten kuin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019) säädetään. Päätöksestä perittävästä maksusta voidaan valittaa samassa järjestyksessä kuin pääasiasta.

Liitteenä olevasta valitusosoituksesta ilmenee, miten muutosta haettaessa on meneteltävä.

Päätöksestä tiedottaminen

Päätöksestä tiedotetaan kaivoslain (621/2011) 58 §:n mukaisesti. Lupapäätös liitteineen toimitetaan hakijalle. Päätös toimitetaan niille kunnille, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille ja muille tahoille, joille on asian käsittelyn aikana annettu tieto ja joilta on pyydetty lausunto. Jäljennös päätöksestä toimitetaan myös saamelaiskäräjille, jos se kohdistuu saamelaisten kotiseutualueelle tai se koskee kaivoslain 38 §:n 2 momentissa tarkoitettua hanketta, sekä paliskunnalle, mikäli se kohdistuu erityiselle poronhoitoalueelle. Päätöksen antamisesta ilmoitetaan niille, jotka ovat tehneet muistutuksen asiassa tai ovat ilmoitusta erikseen pyytäneet, sekä niille asianosaisille, joita asia erityisesti koskee. Päätös annetaan tiedoksi julkisella kuulutuksella kaivosviranomaisen verkkosivuilla (www.tukes.fi). Tieto kuulutuksesta julkaistaan toiminnan vaikutusalueen kunnassa kuntalain 108 §:n mukaisesti.

Sovelletut säännökset

Kaivoslaki (621/2011)

Asetus kaivostoiminnasta (391/2012)

Asetus Turvallisuus- ja kemikaaliviraston maksullisista suoritteista (1391/2018)

Lisätietoja

Lisätietoja tarvittaessa kaivosasiat@tukes.fi tai puh. 029 5052 117

Tämä asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu. Asian on esitellyt ylitarkastaja Pasi Molkoselkä ja ratkaissut ryhmäpäällikkö Terho Liikamaa.

LIITTEET	Liite 1. Valitusosoitus Liite 2. Kartta alueesta (1:10 000) Liite 3. Selvitys kullanhuuhtonaluvan myöntämisen esteistä Liite 4. Liitteet, johon saamelaiskäräjät viittaa lausunnossaan Liite 5. Ohjeet vakuuden asettamiseen Liite 6. Panttaussitoumus
TIEDOKSI	Lapin paliskunta Lapin ELY-keskus Metsähallitus Saamelaiskäräjät Saamelaismuseo Siida Sodankylän kunta

VALITUSOSOITUS

Valitusviranomainen

Päätökseen saa hakea muutosta valittamalla sille hallinto-oikeudelle, jonka tuomiopiirissä pääosa tässä päätöksessä tarkoitettusta alueesta sijaitsee. Toimivaltainen hallinto-oikeus on mainittu valitusosoituksen lopussa. Valituskirjelmä osoitetaan valitusviranomaiselle ja se on toimitettava valitusajassa hallinto-oikeuden kirjaamoon.

Valitusaika

Päätös katsotaan tulleen tiedoksi saaduksi seitsemän (7) päivän kuluessa päätöksen antopäivästä sitä määräaikaan lukematta. Valitus on tehtävä kirjallisesti 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Valitusaika päättyy 7.6.2021

Valitusoikeus

Päätöksestä voivat valittaa ne, joiden etua, oikeutta tai velvollisuutta asia saattaa koskea, sekä vaikutusalueella ympäristön-, terveyden- tai luonnonsuojelun taikka asuinympäristön viihtyisyyden edistämiseksi toimivat rekisteröidyt yhdistykset tai säätiöt, asianomaiset kunnat, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset ja muut asiassa yleistä etua valvovat viranomaiset, saamelaiskäräjät sillä perusteella, että luvassa tarkoitettu toiminta heikentää saamelaisten oikeutta alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan ja kolttien kyläkokous sillä perusteella, että luvassa tarkoitettu toiminta heikentää kolttia-alueella kolttien elinolosuhteita ja mahdollisuuksia harjoittaa elinkeinoja.

Valituksen sisältö

Valituskirjelmässä on ilmoitettava

- 1) päätös, johon haetaan muutosta
- 2) miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta ja mitä muutoksia siihen vaaditaan tehtäväksi
- 3) perusteet, joilla muutosta vaaditaan
- 4) valittajan nimi ja kotikunta
- 5) postiosoite ja puhelinnumero, joihin asiaa koskevat ilmoitukset valittajalle voidaan toimittaa

Jos valittajan puhevaltaa käyttää hänen laillinen edustajansa tai asiamiehensä tai jos valituksen laatijana on joku muu henkilö, valituskirjelmässä on ilmoitettava myös tämän nimi ja kotikunta.

Valittajan, laillisen edustajan tai asiamiehen on allekirjoitettava valituskirjelmä, ellei valituskirjelmää toimiteta sähköisesti (telekopiona tai sähköpostilla).

Valituksen liitteet

Valituskirjelmään on liitettävä

- 1) päätös, johon haetaan muutosta valittamalla, alkuperäisenä tai jäljennöksenä
- 2) asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle
- 3) asiamiehen valtakirja

Valituskirjelmän toimittaminen perille

Valituskirjelmän voi viedä valittaja itse tai hänen valtuuttamansa asiamies. Valituskirjelmä liitteineen voidaan myös lähettää postitse, telekopiona tai sähköpostilla. Postiin valituskirjelmä on jätettävä niin ajoissa, että se ehtii perille valitusajan viimeisenä päivänä ennen aukioloajan päättymistä. Hallinto-oikeudessa kirjaamon aukioloaika on klo 8.00–16.15. Sähköisesti (telekopiona tai sähköpostilla) toimitetun valituskirjelmän on oltava toimitettu niin, että se on käytettävissä vastaanottolaitteessa tai tietojärjestelmässä määräajan viimeisenä päivänä ennen virka-ajan päättymistä.

Valittajalta peritään hallinto-oikeudessa **oikeudenkäyntimaksu** 260 euroa. Oikeudenkäyntimaksua ei peritä, jos hallinto-oikeus muuttaa valituksenalaista päätöstä muutoksenhakijan eduksi. Tuomioistuinmaksulaissa (1455/2015) on erikseen säädetty eräistä tapauksista, joissa maksua ei peritä.

Toimivaltaisen hallinto-oikeuden yhteystiedot muutoksenhakua varten:

Pohjois-Suomen hallinto-oikeus

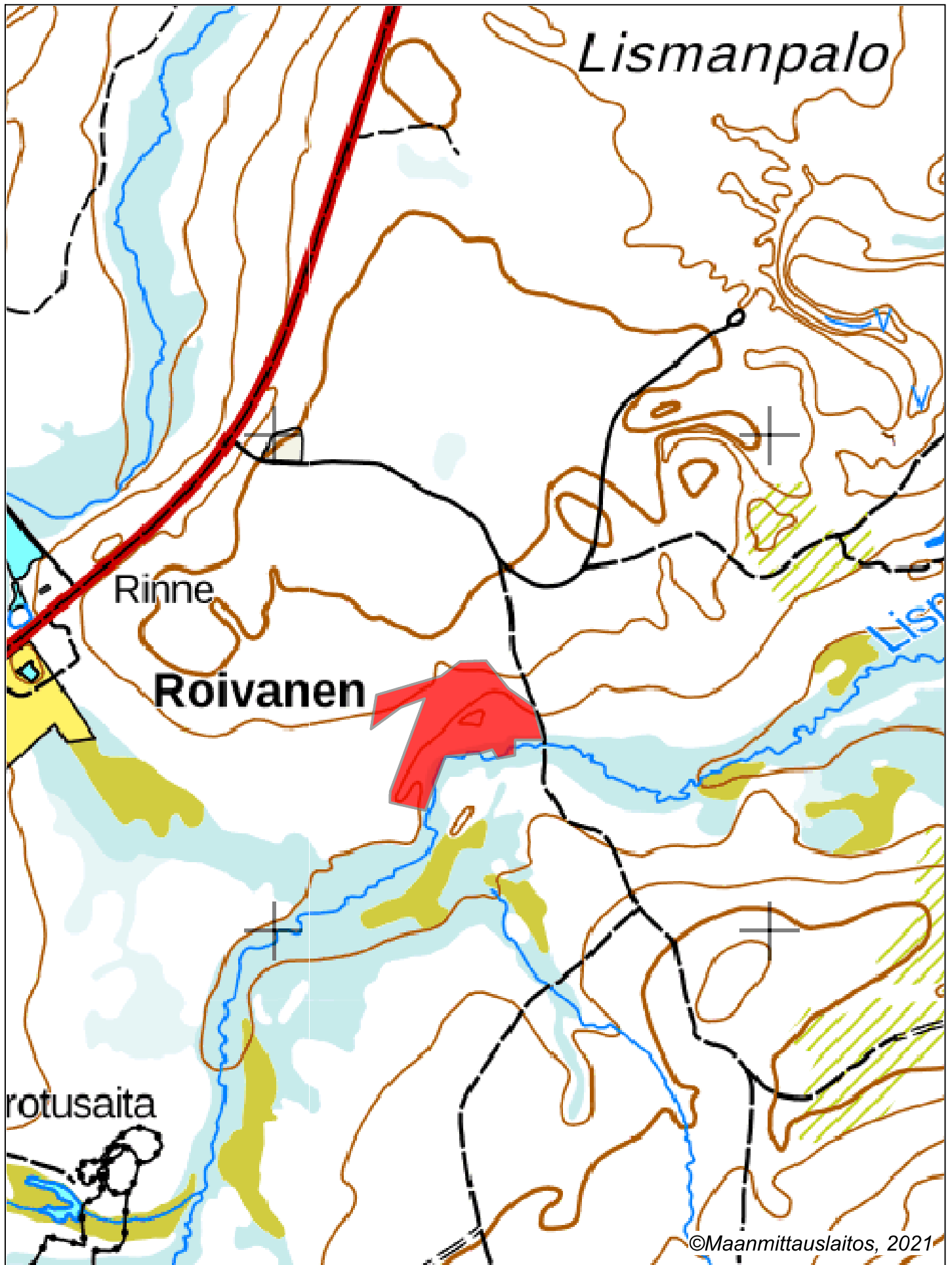
Käyntiosoite: Isokatu 4, OULU

Postiosoite: PL 189, 90101 OULU

Faksi: 029 56 42841

Sähköposti: pohjois-suomi.hao@oikeus.fi

Puhelin: 029 56 42800 (vaihde)

Selvitys kullanhuuhdontaluvan HL2015:0017 toiminnasta ja muista lupa-alueen lähistöllä olevista kaivoslain luvista ja alueiden käyttömuodoista, jotka voivat häiritä saamelaiskulttuuria

Yleistä kullanhuuhdonnasta

Kullanhuuhdonta on ollut pienenevä maankäyttömuoto koko 2000-luvun ajan. Esimerkiksi vuonna 2000 kullanhuuhdontaan oikeuttavia lupia on ollut voimassa yli 400, kun tällä hetkellä vastaava määrä on 314. Hakemuksia on vireillä 137. Hakemuksista 19 kpl on jatkohakemuksia tällä hetkellä voimassa oleville luville ja yhteensä 49 hakemusta on jatkohakemuksia hakemushetkellä voimassa olleille luville. Hakemuksista 16 kpl ja voimassa olevista luvista 42 kpl liittyy 30.6.2020 lakanneisiin kaivosoikeuksiin, joihin kaivosoikeuden haltijoilla on ollut kaivoslain 182 §:n mukaan oikeus hakea kullanhuuhdontalupaa (lähde: Kaivosrekisteri 26.4.2021).

Kullanhuuhdonnan mahdollinen vaikutus saamelaiskulttuuriin selvitetään paliskunnittain, koska poronhoito on tärkeä osa saamelaiskulttuuria ja se on alueiden käytön kannalta herkkä elinkeino. Koska paliskuntien alueet on selkeästi rajattu aidoilla, kaivoslain mukaisen kullanhuuhdonnan vaikutukset saamelaiskulttuurille rajoittuvat pääasiallisesti sen paliskunnan alueeseen, jolla kullanhuuhdonta harjoitetaan. Kullanhuuhdontaluvan nojalla ei saa harjoittaa toimintaa, joka vaikuttaa vesistöön. Mikäli tällaista toimintaa on suunniteltu lupa-alueella harjoitettavan, tulee toimintaan olla ympäristö- tai vesilupa. Näissä luvissa toimivaltainen viranomaisen on Pohjois-Suomen aluehallintovirasto.

Lupa-alueen kuvaus

Kullanhuuhdontalupa-alue HL2015:0017 (5,0 ha) sijoittuu Lapin paliskunnan alueelle, Lismanpaloon, Vuotson eteläpuolelle, metsätalousalueelle.

Lapin paliskunnan kokonaispinta-ala on noin 454000 ha. Lapin paliskunnan alueelle sijoittuu 44 kpl lainvoimaisia kullanhuuhdontaan oikeuttavia lupia, pinta-alaltaan yhteensä noin 220 ha.

Voimassa olevista kyseisen lupahakemuksen läheisyydessä on 10 kpl kullanhuuhdontaan oikeuttavia lupia, yhteensä noin 49ha. Alueen läheisyydessä on vireillä 10 kullanhuuhdontaan liittyvää hakemusta, yhteensä noin 70 ha.

Luvan mukaisen toiminnan kuvaus

Alueelle on tarkoitus jatkaa kullanhuuhdonta-toimintaa. Alueella on lisäksi tarkoitus muuttaa lapiokaivutoiminta koneelliseksi kullanhuuhdonnaksi, vuosittainen kaivumäärä on suunniteltu olevan enintään 3000m³. Luvan saajalla on toimintaan ympäristönsuojelulain mukainen ympäristölupa.

Muut mahdollisesti häiritsevät alueiden käyttömuodot hakemuksessa tarkoitettulla alueella ja sen läheisyydessä

Lismanpalon alue kuuluu Metsähallituksen hallinnoimaan metsätalousalueeseen. Metsähallitus ei linjauksensa mukaisesti myy kyseessä olevan alueen läheisyydestä maa-alueita.

Alueen läheisyydessä, valtatie 4:n varrella on sähkölinja ja puhelinkaapeli. Uusia vuokrasopimuksia tehtäessä Metsähallitus kuulee alueen paliskuntaa ennen sopimuksen tekemistä.

Näiden lisäksi Metsähallitus on laatinut paliskuntain yhdistyksen kanssa yhteistyösopimuksen, jossa määritellään Metsähallituksen ja paliskunnan yhteistoiminta erilaisten maankäyttömuotojen yhteydessä.

Lupa-alueella tai sen läheisyydessä ei ole retkeilytarkoitukseen käytettäviä reittejä tai rakenteita

Lupa-alueella ei ole poronhoitoon liittyviä rakennelmia. Alueen lounaispuolella lähimmillään noin 1 km:n päässä alueesta sijaitsee Lapin paliskunnan käytössä oleva Sakiaselän erotusaita. Alueen välittömässä läheisyydessä itäpuolella on kuljetusreitti, jota pitkin paliskunta kuljettaa poroja erotusaitaan keskikesällä ja syksyllä.

Metsähallitus myy metsästyslupia lupa-alueelle ja sen läheisyyteen. Lisäksi paikallisilla asukkailla on vapaa metsästysoikeus alueella. Alueen poronhoito huomioidaan lupametsästyksen mitoittamisessa.

Kun huomioidaan edellä kerrotut tosiseikat, kullanhuuhdontaluvassa annetut määräykset ja muualla lainsäädännössä ja muissa luvissa annetut velvoitteet, voidaan todeta, että kullanhuuhdontaluvan HL2015:0017 oikeuttamat toimenpiteet eivät yksin taikka yhdessä muiden vastaavien lupien ja edellä kuvattujen muiden maankäyttömuotojen kanssa heikennä olennaisesti saamelaisten oikeutta harjoittaa kulttuuriaan. Yhteisvaikutusta arvioidessa on huomioitu lausunnoissa esiin tulleet seikat sekä alueiden ja toimintojen kokonaismäärä, sijainti ja toiminta.

Lisäksi alue on rajattu ja toimintaan tarvittavien lupien lupaehdot niin kyseisellä lupa-alueella kuin läheisyydessäkin turvaavat sen, että toiminnasta mahdollisesti aiheutuvat haitat ovat ajalliselta kestoaltaan ja sijainniltaan rajallisia, eivätkä olennaisesti haittaa saamelaisten oikeutta harjoittaa kulttuuriaan. Lupakäsittelyn yhteydessä ei myöskään ole tullut esiin, että alueella aiemmin harjoitetusta toiminnasta olisi aiheutunut mitään sellaisia seikkoja, että luvan myöntämiselle olisi kaivoslain mukaista estettä. Hakija on toiminut kullanhuuhdontaluvan ehtojen mukaisesti.

Luvan saaja on myös osoittanut olevansa kelpoinen hakemaan kullanhuuhdontalupaa, eikä hakemusalueella ole selvitysten ja saatujen lausuntojen perusteella muitakaan kaivoslaissa mainittuja luvan myöntämisen esteitä.

Aineistoa:

Kaivosrekisterin karttapalvelu (www.kaivostoiminta.fi/kartta)

Retkeilyreitit ja rakenteet (<http://www.retkikartta.fi/>)

Itä-Lapin luonnonvarasuunnitelma (<http://julkaisut.metsa.fi/assets/pdf/mt/mt58-ita.pdf>)

Paliskuntain yhdistyksen ja Metsähallituksen välinen yhteistyösopimus (<http://www.metsa.fi/-/metsahallitus-paliskuntain-yhdistys-ja-paliskunnat-tiivistavat-yhteistyota>)

5.9.2018

Luke 2515/00 04 05/2018

Luonnonvarakeskus 5.9.2018

Saamelaiskäräjät
Kirjaamo (info@samediggi.fi)

Viite: Saamelaiskäräjien 15.8.2018 tekemä lausuntopyyntö (Dnro 333/D.a.9/2018) Lukelle

Lapin Kullankaivajain Liitto ry:n tekemä laskelma kullanhuuhdonnan vaikutuksista poronhoitoon

Saamelaiskäräjät on pyytänyt Lukelta lausuntoa Lapin Kullankaivajain Liitto ry:n tekemästä laskelmasta kullanhuuhdonnan vaikutuksista poronhoitoon sekä asiantuntija-arviota kullanhuuhdonnan vaikutuksista poronhoitoon ja sen kannattavuuteen.

Lapin Kullankaivajain Liitto ry on koonnut muistion (23.9.2012), jossa se käsittelee ja arvioi kullankaivuun aiheuttamia porokuolemia ja niiden vaikutuksia saamelaisporonhoitoon. Muistion mukaan liitto on tehnyt kyselyn kullankaivajille kullankaivuun vuoksi aiheutuneista porokuolemista ja kyselyyn saadun palautteen perusteella se arvioi, että kullankaivuu on aiheuttanut viimeisten 20 vuoden aikana vuodessa keskimäärin 0,25 poron kuoleman alueella jossa on 300 valtausta ja joka sijoittuu neljän paliskunnan alueelle. Muistiossa käydään myös läpi niitä toimia, joilla tällaisia porokuolemia pyritään välttämään kullanhuuhtojien ja Liiton toimesta. Saamelaiskäräjien esittämiä kullankaivuun vaikutuksia ja uhkia saamelaisporonhoidolle Liitto pitää täysin liioiteltuina ja tarkoituksenhakuisina.

Toisen Kullankaivajain Liitto ry:n tekemän muistion (myös 23.9.2012) mukaan Liitto on laskenut kullankaivuun eri muotojen aiheuttamia taloudellisia vaikutuksia poronhoidolle laidunten menettämisen osalta ja poronhoidon nettotulojen menetyksen osalta. Lähtökohdaksi laskelmissa on otettu laidunten menetyksen osalta se alue, jonka kukin kullankaivuutapa kaivaa vuodessa ja se kuinka nopeasti nämä kaivetut ja maisemoidut alueet palautuvat laidunkäyttöön. Esitetystä laskelmasta lapiokaivajajan kaivama alue vuodessa on 0,01 ha, moottorilapiokaivajajan 0,02 ha ja konekaivajajan 0,4 ha. Laskelman mukaan kaivetut ja maisemoidut kullankaivuualueet palautuvat 10 vuoden kuluessa lähes kokonaisuudessaan takaisin laidunkäyttöön. Samalla laskelmassa arvioidaan, että jo kaivetut alueet maisemoidaan 80 %:n osalta 20 vuoden sisällä kaivamisesta. Poronlihan nettotuoton arvoksi on arvioitu laidunhehtaaria kohti 1,2 euroa vuodessa. Laskelmassa päädytään siihen, että neljän paliskunnan alueelle sijoittuvien kaikkien kullankaivuumuotojen yhteinen porotaloudelle aiheuttama haitta on 49,9 euroa vuodessa.

Pyydettyinä lausuntonaan Luonnonvarakeskus esittää Lapin Kullankaivajain Liitto ry:n tekemistä laskelmista toimialaansa liittyen seuraavan.

Kullankaivuun aiheuttamat porokuolemat

Lapin Kullankaivajain Liitto ry:n tekemässä muistiossa ei käy selville, miten kysely porokuolemista tehtiin kullanhuuhtojille, mikä oli sen vastausprosentti ja kuinka luotettavasti ja kattavasti kullankaivajat ovat voineet todeta ja rekisteröidä kaikki tapahtuneet porokuolemat edeltävän kahdenkymmenen vuoden ajalta. Siksi Luonnonvarakeskus ei pysty esittämään omaa arviotaan siihen, kuinka kattava ja luotettava Liiton tekemä kysely on ja kuinka luotettava sen antama tulos on.

Lapin Kullankaivajain Liitto ry:n tekemä laskelma kullankaivuun eri muotojen aiheuttamista taloudellisista vaikutuksista poronhoidolle

Lapin Kullankaivajain Liitto ry:n tekemässä laskelmassa poronhoitoon menettämäksi laidunalueeksi on arvioitu vain se alue, joka eri kullankaivumuodoissa vuosittain kaivetaan ja käsitellään kullan etsimisessä. Samalla esitetään, että kaivetut alueet palautuvat maisemoinnin jälkeen noin 10 vuoden kuluessa lähes ennalleen poronhoidon käyttöön.

Näitä laskentaperusteita ei voida pitää Luken arvion mukaan oikeina, sillä eri maankäyttömuotojen häiriövaikutuksia porojen laidunnukseen on tutkittu Suomessa ja Ruotsissa varsin paljon. Mm. Ivalon paliskuntaa koskevassa tutkimuksessa (Anttonen ym. 2011: Arctic 64(1): 1-14) osoittautui, että vuodenaikaisia laidunalueita valitessaan porot välttävät kullanhuuhtonalueita erityisesti kesäaikaan, mutta myös alkutalvella. Tämä välttämisyöhyke, jossa porot laiduntavat selvästi vähemmän kuin etäämmälle sijoittuvalla laidunalueella, ulottuu jopa 1,5 km:n etäisyydellä kullankaivuualueista.

Kullankaivuualueiden keskittyminen saattaa olla eräs syy laajaan välttämisaalueeseen. Samalla on kuitenkin myös todennäköistä, että konekaivuualueita vältetään laajemmin kuin lapiokaivuualueita. Kaikki kullanhuuhton liittyvä toiminta (kaivaminen ja louhiminen, paljaat maa-alueet, asumukset ja rakennelmat sekä ihmisten, ajoneuvojen ja koneiden liikkuminen ja äänet, hajut ym) selittää todennäköisesti porojen välttämiskäyttäytymistä. Myös porojen kokoamiseen ja kuljettamiseen kullankaivuualueet voivat vaikuttaa haitaten niitä. Jäkäläköiden kuntoon vaikuttavia tekijöitä tutkittaessa (Kumpula ym. 2014, Regional Environmental Change 14: 541-559) on myös osoitettu, että erilaisten maankäytön ja ihmistoiminnan alueiden lisääntyessä ja ja laajetessa sekä samalla pirstoessa yhtenäisiä laidunalueita paliskunnassa, myös jäkälälaitumet kuluvat koko paliskunnan alueella nopeammin.

Näistä vaikutuksista johtuen Luken arvion mukaan ei ole oikea peruste käyttää laidunlaueiden mentysten vaikutusalueena ja kullanhuuhton poronhoidolle aiheuttamien häiröiden mittarina vain eri kullanhuuhtonamuodoissa vuosittain kaivettua maa- aluetta laskettaessa poronhoidon menetyksiä tai siihen kohdistuvia vaikutuksia kullankaivuun taholta. Luken arvion mukaan myös kullankaivuualueiden palautuminen maisemoinnin jälkeen 10 vuoden kuluttua lähes alkuperäiseen laidukäyttöön on myös osittain liian optimistinen. Mikäli kysymyksessä on jäkälävaltainen laidun, sen palautuminen kullankaivuun ja maisemoinnin jälkeen takaisin vastaavaksi laidunalueeksi kestää todennäköisesti lyhimmillänkin kymmeniä vuosia. Jäkäläköiden kasvusta ja palautumisesta esim. metsäpalon jälkeen on olemassa varsin paljon tutkimustietoa, joten tämän arvion tueksi on saatavilla myös useita tutkimusjulkaisuja. Miläli kyseessä on kuitenkin tuoreempi kasvillisuustyyppe, esitetty kymmenen vuoden aika heinämaisten ja ruohomaisten kasvien palautumiselle on todennäköisesti riittävä.

Lapin Kullankaivajain Liitto ry:n esittämässä laskelmassa poronhoidon nettotulojen laidunmaa-alaa kohti on arvioitu olevan 1,2 euroa/hehtaari/vuosi. Tahvonen ym 2014 (Ecological Modelling 272: 348-361) ovat julkaisussaan analysoineet poronhoidon nettotuloja eri tilanteissa luonnonlaitumilla ja heidän analyysinsä mukaan poronhoidon nettotulot optimaalisessa kunnossa olevilla jäkälälaitumilla voivat olla 30 euroa/ha jäkälälaidunta silloin, kun porot laiduntavat pelkästään luonnonlaitumilla. Toisaalta Pekkarinen ym. 2015 (Ecological Modelling 312: 256-271) ovat laskeneet, että optimaalista selvästi kuluneimmilla jäkälälaitumilla poronhoidon nettotulot jäävät tästä vain kolmannekseen.

Edellä esitetyn perusteella Luke katsoo, että laidunlaueiden menetyksistä aiheutuvia poronhoidon nettotulojen menetyksiä laskettaessa tulisi ottaa huomioon todellinen menetetty tai käytöstä osittain poistunut laidunalue, sen laatu ja taloudellinen arvo laitumena sekä näiden menetysten kesto. Myös laidunalueiden käytön häiriintyminen (käytön väheneminen) tietyn maankäyttömuodon vaikutuksesta sekä poronhoitoon ja laitumiin kohdistuvat muut vaikutukset tulisi huomioida kattavissa taloudellisissa vaikutusarvioinneissa.

Eeva-Liisa Ryhänen
Yksikön johtaja
Luonnonvarat
Luonnonvarakeskus

Lausunnon valmistelija erikoistutkija Jouko Kumpula

26.1.2017

Dnro 62/D.a.5/2017

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes)
Valtakatu 2
96100 Rovaniemi
kaivosasiat@tukes.fi

Asia Saamelaiskäräjien lausunto kullanhuuhdentalupahakemuksista HL2015:0013, HL2015:0017 sekä muista vastaavista ja vireillä olevista kullanhuuhdentalupahakemuksista Lismajoen alueella
Viite Tukesin lausuntopyynnöt 17.11.2016 sekä 24.11.2016

1. Johdanto

Saamelaiskäräjät huomauttaa, ettei Tukes edelleenkään ole selvittänyt kaivoslain 38 §:n sekä korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjapäätöksen KHO 2014:111 edellyttämällä tavalla kullanhuuhdentaluvan mukaisesta toiminnasta aiheutuvia vaikutuksia yhdessä alueen muun maankäytön ja muiden saman alueen lupahankkeiden kanssa saamelaisten oikeudelle alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan mukaan lukien perinteiset elinkeinot. Ilman em. selvitystä ei Tukesilla ole asianmukaisia edellytyksiä arvioida sitä, onko hakemuksessa kuvatulle toiminnalle ollut olemassa kaivoslain 50 §:n tarkoittamia luvan myöntämisen esteitä. Yhteisvaikutusten arvioinnin merkityksen tulisi nyt kyseessä olevien lupahankkeiden arvioinnissa olla erityisen suuri, sillä Lapin paliskunnan sekä erityisesti alapalkisen siidan alueelle, johon lausunnossa käsiteltävät luvat sijoittuvat, on keskittynyt useita kullanhuuhdontaan oikeuttavia lupia, joiden todellisia yhteisvaikutuksia alueen poronhoidolle ja muille saamelaisten perinteisille elinkeinoille ei ole missään vaiheessa selvitetty. Yhteisvaikutusten arvioinnin merkitystä korostaa edelleen se, että kaivosviranomaisen tilannekatsauksen (28.11.2016) mukaan koko Lapin paliskunnan osalta kullanhuuhdentalupatilanteessa on havaittavissa kasvava trendi sekä se, että samaiselle Lismajoen alueelle kaikista vireillä olevista 7 kullanhuuhdentalupahakemuksesta (ml. nyt lausuttavana olevat) 5 on hakemuksia koneelliselle kullanhuuhdonnalle (Tukesin ylitarkastaja Pasi Molkoselkän sähköposti 16.1.2017). Lisäksi huomionarvoista asiassa on se, että todennäköisesti paineet alueen yhä tehokkaammaksi hyödyntämiseksi kullankaivussa tulevat kasvamaan myös tulevina vuosina koneellisen kaivun päättyessä Lemmenjoen alueella. Lapin paliskunta on menettänyt jo valtavia laidunalueita tekojärvien rakentamisen, metsähakkuiden, lisääntyvän matkailurakentamisen ja kullanhuuhdonta-toiminnan sekä muun maankäytön vuoksi, eikä niitä ole korvattu uusilla laidunalueilla poronhoidon harjoittamisedellytysten turvaamiseksi.

Saamelaiskäräjät esittää myös lausunnossaan näkemyksensä siitä, 1) millaisia vaikutuksia kullanhuuhdonta-toiminnasta Lismajoen (vastedes *ko. alue*) alueella aiheutuisi saamelaisten perustuslaillisille oikeuksille ylläpitää ja kehittää kieltään ja kulttuuriaan, 2) tulisiko näiden vaikutusten valossa kullanhuuhdonta-toiminnalle myöntää lupia, sekä 3) voidaanko vaikutuksia poistaa lupamääräyksin. Saamelaiskäräjien lausunnolla ei voida korvata kaivoslain 38 §:n mukaista kaivosviranomaisen selvitysvollisuutta, kuten myös korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjapäätöksessä KHO 2014:111 todetaan.

Saamelaiskäräjät vastustaa kullanhuuhdentalupien myöntämistä ko. alueelle, koska lupahakemuksissa kuvatusta toiminnasta **yhdessä alueen muun kullanhuuhdonta-toiminnan sekä alueen muiden käyttömuotojen (erityisesti metsätalous) kanssa, ottaen huomioon ko. alueen merkitys**

alueen saamelaisille ja saamelaiskulttuurille, aiheutuisi jäljempänä esitetyin tavoin kaivoslain 50 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohtien tarkoittamaa olennaista heikennystä saamelaisten edellytyksiin harjoittaa alueella perinteisiä saamelaiselinkeinoja - erityisesti poronhoitoa ja kalastusta -, sekä huomattavaa haittaa poronhoidolle, joita ei voida lupamääräyksin poistaa. Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan lupia ei tule myöskään poronhoitolain 2 §:n 2 momentin perusteella myöntää lupien mukaisesta toiminnasta poronhoidolle aiheutuvan huomattavan haitan vuoksi.

2. Hakemusten keskeinen sisältö

Kullanhuuhdonta-alueet sijaitsevat Sodankylän kunnassa, Lokan tekoaltaaseen laskevan Lismajoen länsipuolella; hakemusalue HL2015:0017 sijaitsee Lismajoen pohjoisrannalla ja HL2015:0013 n. 400 m etäisyydellä Lismajoesta. Lupahakemus HL2015:0017 koskee lapiokaivua 5 hehtaarin suuruisella alueella, käsiteltävän maamäärän ollessa enintään 50 m³ vuodessa. Vuosittaiseksi kaivuujaksoksi on ilmoitettu ”sula aika”, ”juhannuksesta kaivuukauden loppuun”. Hakijat hakevat lisäksi rakennuslupaa vessalle, laavulle sekä talveksi poisvietävälle saunalle. Alueelle kuljetaan olemassa olevaa soranottotietä pitkin.

Lupahakemus HL2015:0013 taas koskee koneellista kullanhuuhdonta 5 hehtaarin suuruisella alueella, käsiteltävän maamäärän ollessa enintään 20 000 m³ vuodessa. Hakijan tarkoituksena on kaivaa kultaa käyttäen apuna enintään kahta, enintään 20 tonnin painoista tela-alustaista kaivinkonetta sekä tarvittaessa lisäksi yhtä kaivinkonetta sekä puskutraktoria. Hakemuksen mukaan prosessissa käytettävä vesi on 100 % kiertovettä ja sen kierrätysnopeus on enintään 2000 l/min – hakemuksesta ei käy ilmi, mistä vesi prosessiin saadaan. Hakemusalueella ei aikaisemmin ole harjoitettu kullanhuuhdonta-toimintaa, joten haettava kullanhuuhdonta-lupa oikeuttaisi koneellisen kullanhuuhdonta-toiminnan harjoittamisen alueella ensi kertaa (vrt. myös Tukesin arvio kullan hyödynnettävyydestä 2.12.2011¹). Valtaukselle kuljetaan olemassa olevaa metsäautotietä pitkin. Hakemuksesta ei käy ilmi vuosittaista kaivuaikaa. Hakija ei hae rakennuslupaa, mutta aikoo tuoda alueelle asuntovainun majoittumista varten sekä pystyttää umpi- tai avolaavun ruuanlaittoa varten sekä telttasaunan.

3. Toiminnan vaikutukset saamelaiskulttuuriin

3.1. *Selvityksen riittävyys toiminnan vaikutuksista saamelaiskulttuuriin*

Kullanhuuhdonta-alueet sijaitsevat Sodankylän kunnassa, Lokan tekojärveen laskevan Lismajoen varrella, Metsähallituksen hallinnoimalla valtionmaalla. Kullanhuuhdonta-alueet sijaitsevat saamelaiskäräjälain 4 §:ssä tarkoitettulla saamelaisten kotiseutualueella, jossa saamelaisilla on kieltään ja kulttuuriaan koskeva itsehallinto (perustuslaki 121 § 4 mom.). Kullanhuuhdonta-alueet sijaitsee Lapin paliskunnan alapalkisen siidan porojen laidunalueella, poronhoitolain 2.2 §:n mukaisella erityisesti poronhoitoon varatulla alueella, jossa maata ei saa käyttää sillä tavoin, että siitä aiheutuu huomattavaa haittaa poronhoidolle. Kullanhuuhdonta-alueet sijaitsevat lisäksi Lapin paliskunnan Sakiaselän proerotusaidan välittömässä läheisyydessä, jossa käsitellään alapalkisen siidan kaikki porot. Kullanhuuhdonta-alueet sijaitsevat niin ikään vuonna 2001 vahvistetussa, oikeusvaikutteisessa Lokka-Koitelainen-Kevitsa -osayleiskaavassa metsä- ja porotalousvaltaisella alueella (M), jonka ensisijaisia käyttötarkoituksia ovat poro- ja metsätalous. Tällaista aluetta ei myöskään kaavamää-

¹ Tukes on Saamelaiskäräjille toimittamassaan lausuntopyyntönsä 2.12.2011 viereisen valtauksen (KaivNro 9214) osalta todennut, että kultaa voidaan todennäköisesti hyödyntää perinteisin lapiokaivumenetelmin.

räysten perusteella saa käyttää muuhun tarkoitukseen, mikäli se sanottavasti haittaa pääasiallista käyttötarkoitusta ja muuttaa sen luonnetta.

Kaivoslain 34.2 §:n mukaan lupahakemuksessa on esitettävä lupaharkinnan kannalta **tarpeellinen ja luotettava selvitys**:

- 2) hakemuksen kohteena olevasta alueesta ja sen kaavoitustilanteesta sekä alueen käyttöä koskevista rajoituksista ja niiden huomioon ottamisesta;
- 5) toimintaa koskevista suunnitelmista;
- 6) toiminnan ympäristö- ja muista vaikutuksista ottaen huomioon suunniteltujen toimenpiteiden laatu ja laajuus; selvitystä ei kuitenkaan vaadita siltä osin kuin vaaditut tiedot sisältyvät 3 momentin 2 kohdassa tarkoitettuun ympäristövaikutusten arviointiselostukseen.

Hallituksen esityksessä kaivoslaiksi, pykälän 2 momentin 2 kohdan yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että ”Saamelaisten kotiseutualuetta ja erityistä poronhoitoaluetta koskevassa hakemuksessa olisi kyseisiä alueita koskevat säännökset otettava huomioon esitettävissä selvityksissä” (HE 273/2009 vp: 91). Edelleen hallituksen esityksessä todetaan, että ”[p]ykälän 2 momentin 6 kohdan nojalla hakemuksessa **olisi selvitettävä suunnitelman mukaisen toiminnan ympäristö- ja muut vaikutukset**. Malminetsintälupaa tai kullanhuhdontalupaa koskevassa hakemuksessa olisi esitettävä tiedot alueen ympäristöstä (esimerkiksi luonnonsuojelualueista ja tärkeistä tai muista vedenhankintakäyttöön soveltuvista pohjavesialueista) sekä alueella harjoitettavasta elinkeinotoiminnasta. **Hakemuksessa olisi myös selvitettävä, miten luvan mukaisen toiminnan haitalliset vaikutukset ehkäistäisiin.**” (HE 273/2009 vp: 92, korostukset kirjoittajan tekemiä.) Erityisesti lupahakemuksen HL2015:0013 osalta on todettava, että vaikka lupa-alue sijaitsee sekä saamelaisten kotiseutualueella, erityisesti poronhoitoon varatulla alueella että oikeusvaikutteisessa kaavassa metsä- ja porotalousvaltaisella alueella, eikä alueella ole ennestään harjoitettu koneellista kullanhuhdontaa, hakijan arvion mukaan ”[a]lueella ei harjoiteta mitään sellaista toimintaa, joka vähentäisi tai uhkaisi alkupe- räiskansojen oikeutta toteuttaa kulttuuriaan.” Hakijan mukaan ”[p]orot eivät ole toiminnasta ennenkään häiriytyneet, vaan hakeutuvat maakasojen päälle makoilemaan ja syövät mielellään ennallistetuissa paikoissa kasvavaa kortetta ja heinää.” Toiminta ei hakijan mukaan haittaa myöskään kalastusta (”alueella ei ole ollut koskaan kalastusmahdollisuuksia”), keräilyä tai muuta luonnonkäyttöä, eikä muita ”saamelaiskulttuurin perinteisiä muotoja”. Hakija ei myöskään anna selvitystä siitä, miten luvan mukaisen toiminnan haitalliset vaikutukset ehkäistäisiin.

Vastaavasti lupahakemuksessa HL2015:0017 todetaan, että ”porojen vasaerottelu sattuu samalle ajankohdalle kaivuukauden aloittamisen kanssa. [J]os porot kuljetetaan erotteluun huuhdontalueen läpi, niin kaivajat joustavat ja antavat poromiehille täyden työrauhan. - - [K]aivajat eivät aiheuta poromiehille ja saamelaisille haittavaikutuksia vaan päinvastoin teemme kaiken tarvittavan jotta kaikki osapuolet pystyy harjoittamaan toimintaansa haittaamatta toisiaan.” Vaikka hakijat toteavat ”joustavansa ja antavansa poromiehille täyden työrauhan” sekä ”tekevänsä kaiken tarvittavan, jotta kaikki osapuolet pystyvät harjoittamaan toimintaansa haittaamatta toisiaan”, kiistävät hakijat samalla aiheuttavansa haittaa poronhoidolle (”kaivajat eivät aiheuta poromiehille ja saamelaisille haittavaikutuksia”). Hakijoiden mukaan kullanhuhdonta ei rasita Lismajokea lainkaan, vaikka huuhdontavesi otetaan Lismajoesta.

Ottaen huomioon lupa-alueiden sijainti, toiminnan laatu sekä alueen käyttöä koskevat em. rajoitukset on hakijoiden selvitystä, erityisesti koneellista kullanhuhdontaa koskevan lupahakemuksen HL2015:0013 osalta, joka koskee koneellista kullanhuhdontaa, toiminnan vaikutuksista saamelaisen alkuperäiskansaoikeuksiin sekä niiden huomioon ottamisesta pidettävä kaivoslain 34.2 §:n nojalla riittämättömänä, eikä lupaa siten voida myöntää. Kaivoslain 34, 38 ja 50 §:ien nojalla olisi ha-

kijan tullut hakemuksessaan arvioida toimintansa vaikutuksia saamelaisten alkuperäiskansaoikeuksiin. Luvanhakijan olisi kullanhuuhdontalupaa hakiessaan näytettävä toteen, ettei toiminnasta aiheudu sellaista haittaa, joka muodostaisi luvan myöntämisen esteen. Saamelaiskäräjien arvion mukaan toiminnasta, erityisesti koneellisesta kullanhuuhdonnasta, ko. alueella aiheutuu alla ilmenevin tavoin yhdessä muiden toimintojen kanssa olennaista heikennystä saamelaisten edellytyksiin harjoittaa perinteisiä saamelaiselinkeinoja taikka muutoin ylläpitää ja kehittää saamelaiskulttuuria sekä huomattavaa haittaa poronhoidolle, minkä vuoksi hakemusta on pidettävä tältä osin puutteellisena, eikä lupaa voida myöntää.

3.2. *Toiminnan vaikutukset alueen saamelaiseen poronhoitoon*

3.2.1. Alueen perinteinen käyttö saamelaisessa poronhoidossa

Lapin paliskunnan kokonaispinta-ala on kaivosviranomaisen ilmoituksen mukaan noin 454 000 ha. Kaivosviranomaisen toimittaman lausuntopyynnön (24.11.2016) mukaan Lapin paliskunnan alueelle sijoittuu 29 lainvoimaista kullanhuuhdontaan oikeuttavaa lupia (yht. noin 137 ha), joista 10 kpl (55 ha) sijaitsee lupahakemuksen HL2015:0017 läheisyydessä (eli 9 kpl lupahakemusten läheisyydessä). Lisäksi Lapin paliskunnan alueella on 36 kpl vireillä olevia lupahakemuksia (kaivosviranomaisen tilannekatsaus 28.11.2016), joista 5 kpl sijaitsee lupahakemusten läheisyydessä (lausuntopyyntö 24.11.2016). Haetut lupa-alueet sijaitsevat kuitenkin yhden siidan (4 perhettä) porojen laidunalueella, eikä koko paliskunnan porojen laidunalueella. Kaivoslain 50 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohtien mukaisten luvan myöntämisen esteiden arvioinnissa kullanhuuhdontatoiminnan vaikutusten arviointi suhteessa paliskunnan kokonaispinta-alaan johtaisikin väistämättä vääriin johtopäätöksiin, sillä hakemuksessa kuvattu toiminta yhdessä alueen muiden vastaavien lupien tai alueiden muiden käyttömuotojen kanssa kohdistuu erityisesti alapalkisen siidan poronhoitoon ja sitä kautta koko paliskunnan poronhoitoon. Näin ollen, jotta kaivoslain 1, 38 sekä 50 §:ssä asetetut velvoitteet täyttyisivät lupaharkinnassa, kullanhuuhdontatoiminnan sekä alueen muiden käyttömuotojen yhteisvaikutuksia poronhoitoon ei voida arvioida ainoastaan paliskuntatasolla. Sen sijaan lupaharkinnassa tulee kiinnittää huomiota sekä ko. alueen siidan että koko paliskunnan edellytyksiin harjoittaa perinteisiä saamelaiselinkeinoja taikka muutoin ylläpitää ja kehittää saamelaiskulttuuria (tässä erityisesti poronhoitoa), ottaen huomioon ao. siidan harjoittamisedellytykset ja niissä mahdollisesti tapahtuvien muutosten vaikutus koko paliskunnan edellytyksiin harjoittaa perinteisiä saamelaiselinkeinoja taikka muutoin ylläpitää ja kehittää saamelaiskulttuuria.

Alapalkisen siida hoitaa porojaan Vuotson kanavan eteläpuolisella, Lokan ja Porttipahdan tekojärvien välisellä alueella, jossa on 24 kpl voimassa olevia lupia sekä 21 kpl vireillä olevia lupahakemuksia (ko. hakemukset mukaan lukien) (yht. n. 11 km²). Alapalkisen siidan alueella laiduntaa noin 800-1000 poroa eli neljän saamelaisen ruokakunnan porot, joita hoidetaan yhtenä tokkana. Lismajoen alueella on alapalkisen ja koko Lapin paliskunnan poronhoidolle keskeinen merkitys: Paliskunnan vuonna 2011 peruskorjattu Sakiaselän poroerotusaita johdinaitoineen (joita pitkin porot kuljetetaan erotusaitaan) sijaitsee kullanhuuhdonta-alueen välittömässä läheisyydessä - kullanhuuhdonta-alue sijaitsee johdinaidan suulla. Sakiaselän poroerotusaita on käytössä sekä kesäisin että talvisin. Lismajoen rooli porojen kokoamis- ja kuljetustyössä on korvaamaton. Kesällä porot kuljetetaan sekä nelostien länsi- että itäpuolelta vasanmerkitystä varten Sakiaselän aitaan, jolloin länsipuolelta kootut porot joutuvat ylittämään Lismajoen. Vasanmerkityksen jälkeen porot jäävät Lismajoen alueelle useiksi viikoiksi, kunnes palaavat luontaisia reittejään takaisin kesälaidunalueelle. Talvisin Lismajoki muodostaa porojen kokoamis- ja kuljetustyössä luonnollisen esteen, jonka avulla porot kuljetetaan Lismajoen vartta pitkin erottelua varten Sakiaselän erotusaitaan. Alue on

lisäksi alapalkisen siidan porojen talvilaidunalueita. Talvella porot kaivavat Lismajoen kuivia jokitörmäkankaita ja kuruja varpuja ja jäkäliä syödäkseen. Myös rykimäaikana porot kokoontuvat kullanhuuhdonta-alueen välittömässä läheisyydessä oleville kangasmaille.

3.2.2. Kullanhuuhdonnan vaikutukset alueen saamelaiseen poronhoitoon

Kullanhuuhdontoiminta Lismajoen varressa on jo vaikeuttanut porojen kuljetus- ja kokoamistöitä vasanmerkityksen ja erotusten yhteydessä, sillä kullanhuuhdontoiminta on laajentunut ja laajenee edelleen porojen luontaisille kulkureiteille ja -alueille, joita hyödynnetään porojen kokoamisessa ja kuljettamisessa kohti Sakiaselän poroerotusaitaa. Kuten edellä on mainittu, porot ylittävät Lismajoen kesällä ainoastaan tietyistä, niille luontaisista ja turvallisista paikoista, jolloin kullanhuuhdontoiminnan laajentuminen yhä laajemmalle alueelle Lismajokivarressa estää lopulta porojen kuljettamisen Sakiaselän aitaan ja siten Sakiaselän erotusaidan käytön. Saamelaisessa poronhoidossa poro ei ole karjatuotannollinen eläin, joka on tottunut ihmiseen, vaan se laiduntaa vapaana luonnossa ja etenkin kesällä säikkyy ihmisiä ja ääniä. Näin ollen toimenpiteeksi porojen kulkureittien ja joenylytyspaikkojen ja siten Sakiaselän poroerotusaidan käytön turvaamiseksi ei riitä, että jokivarteen jätetään pieni alue tätä varten ja muu alue annetaan kullanhuuhdontoiminnan käyttöön. Toimenpiteeksi kullanhuuhdonnasta aiheutuvan olennaisen haitan estämiseksi ei myöskään riitä se, että ”kullankaivajat joustavat ja antavat työrauhan poromiehille vasanmerkitysaikana”, kuten lupahakemuksessa HL2015:0017 todetaan, sillä porot eivät mene kullanhuuhdonta-alueille.

Kuten edellä on mainittu, kullanhuuhdonta-alueet sijaitsevat alapalkisen siidan talvilaidunalueella ja Lismajoen rantatörmät ovat korvaamattomia alapalkisen siidan porojen ravinnonsaannille talvella. Lismajoen alueen merkitys porojen talviravintoalueena on korvaamaton, koska alueella ei ole säilynyt vanhoja luppometsiä ja jäkäläkankaita voimakkaan metsätaloustoiminnan vuoksi. Erityisesti koneellisella kullanhuuhdonnalla on tutkimusten mukaan suoria ja pitkäaikaisia negatiivisia vaikutuksia alueen luontotyypeihin, kasvillisuuteen ja lajistoon - kullanhuuhdonnan on todettu edistävän alkuperäisten lajien korvautumista kulttuurivaikutteisille pihuille ja tienvarsille ominaisilla lajeilla, erityisesti tehokkaasti leviävillä pioneerilajeilla (Lapin ELY-keskus & Metsähallitus 2009). Esimerkiksi Lemmenjoen kansallispuistossa tehdyn tutkimuksen mukaan alueen alkuperäiset luontotyypit ja kasvillisuus tuhoutuvat kokonaan ja paikallinen lajisto ja kasvillisuus muuttuvat pysyvästi koneellisessa kullanhuuhdonnassa, eivätkä konekaivetut alueet vielä kymmenenkään vuoden jälkeen maisemoinnista muistuta luonnontilaista maisemaltaan, luontotyypiltään eikä lajistoltaan. Sen sijaan niin luontotyyppi, kasvillisuus kuin maisemakin olivat edelleen kulttuurivaikutteisia ja vastasivat tyypiltään lähinnä maa-aineksen ottoalueita. (Lapin ELY-keskus & Metsähallitus 2009: 57-59.) Talvilaidunalueilla koneellisen kullanhuuhdonnan vaikutukset ovat vieläkin pitkäikäisempiä, sillä esimerkiksi jäkälän kasvu on erittäin hidasta ja siten koneellisesta kullanhuuhdonnasta johtuvia laidunmenetyksiä voidaan pitää pysyvinä.

Lapin paliskunta on menettänyt valtavia laidunalueita tekojärvien rakentamisen, metsähakkuiden, lisääntyvän matkailurakentamisen ja kullanhuuhdontoiminnan sekä muun maankäytön vuoksi, eikä niitä ole korvattu uusilla laidunalueilla poronhoidon harjoittamisedellytysten turvaamiseksi. Sen sijaan Lapin paliskunta on joutunut muuttamaan poronhoitokäytäntönsä merkittävästi tekojärvien rakentamisen ja 1960- ja 1970-luvun voimakkaiden metsähakkuiden jälkeen ja saanut laidunkiertöjärjestelmänsä toimimaan merkittävästi muuttuneista olosuhteista huolimatta. Lapin paliskunta tai alapalkisen siida poroineen eivät voi siirtyä muualle porojen ravinnonsaannin varmistamiseksi, mikäli alue annetaan kullanhuuhdontoiminnan käyttöön, sillä myös muut paliskunnan alueet ovat jo muussa käytössä ja alueen muu maankäyttö lisääntyy koko ajan. Muun muassa voimakkaat

metsähakkuut ja infrastruktuurin merkittävä lisääntyminen Lapin paliskunnan alueella ovat johtaneet paliskunnan luppometsien merkittävän vähenemiseen ja laidunten pirstoutumiseen (ks. Kumpulainen ym. 2009: kuvat 12 ja 18) ja siten porojen ravinnonsaannin heikkenemiseen. Ainoastaan laidunkiertojärjestelmää sopeuttamalla on kyetty välttämään saamelaisen poronhoitoperinteen muuttuminen alueella suomalaisiksi tarhaporohoidoksi lisäruokkimisineen. Saamelaisen poronhoidon jatkuvuus alueella kuitenkin edellyttää, ettei paliskunta joudu jatkossakaan enää menettämään lisää laidunalueitaan. Poronhoidolla on keskeinen merkitys alueen saamelaisille, sillä poronhoidon käytänteiden avulla saamen kieli, kulttuuri ja perinteinen tieto siirtyvät sukupolvelta toiselle. Porosta saadaan myös pääosa saamen käsityöissä tarvittavasta materiaalista. Mikäli poronhoidon harjoittamisedellytykset alueella katoavat muun maankäytön vuoksi, katoaa poronhoidon myötä vähitellen myös alueen saamelainen kulttuuri ja kieli.

Tässä yhteydessä Saamelaiskäräjät haluaakin muistuttaa, että kaivoslain 1 §:n mukaan lain tarkoituksen toteuttaminen edellyttää yleisten ja yksityisten etujen turvaamista ottaen erityisesti huomioon:

- 1) kaivostoiminnan harjoittamisen edellytykset;
- 2) kiinteistöjen omistajien ja yksityisten haitankärsijöiden oikeusasema;
- 3) toiminnan vaikutukset ympäristöön ja maankäyttöön sekä luonnonvarojen säästävä käyttö.

Tässä yhteydessä esimerkiksi kohdan 2 haitankärsijöiden oikeusaseman huomioon ottaminen tarkoittaa lähtökohtaisesti sitä, etteivät toiminnasta muille alueen käyttäjille aiheutuvat haitat saa toiminnan seurauksena kasvaa suhteettoman suuriksi toiminnasta saatavaan hyötyyn nähden. Lupaviranomaisen on KHO:n ratkaisukäytännön (KHO 1999:14) mukaan otettava myös huomioon YK:n kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen (KP-sopimus), perustuslain 17 §:n 3 momentti ja poronhoitolain 2 §:n 2 momentti kaivoslainsäädännön mukaisia viranomaispäätöksiä tehtäessä (HE 273/2009 vp: 203). KP-sopimuksen 27 artiklan mukaan kansallisiin, uskonnollisiin ja kielellisiin vähemmistöihin kuuluville henkilöiltä ei saa muun ohessa kieltää oikeutta yhdessä muiden ryhmänsä jäsenten kanssa nauttia omasta kulttuuristaan. Artiklassa tarkoitettu kulttuurikäsite kattaa myös saamelaiskulttuuriin olennaisena osana kuuluvan poronhoidon sekä kalastuksen. (HE 273/2009 vp: 203). KP-sopimuksen toimeenpanoa valvovan YK:n ihmisoikeuskomitea on linjannut, että erilaiset luontoympäristöön vaikuttavat hankkeet saamelaisten kotiseutualueella, kuten kaivostoiminta, hakkuut ja muut vastaavat toimet, jotka sellaisenaan eivät muodosta KP-sopimuksen 27 artiklan loukkausta, saattavat kuitenkin olla yhteisvaikutuksiltaan sellaisia, että ne heikentävät olennaisesti tai estävät saamelaisia nauttimasta omasta kulttuuristaan². YK:n ihmisoikeuskomitean linjauksen mukaan harkittaessa rikkooko toimenpide 27 artiklaa tulee aikaisempien ja muiden suunniteltujen toimenpiteiden vaikutukset ottaa kumulatiivisesti huomioon, kun arvioidaan vireillä olevan hankkeen vaikutuksia saamelaisten kulttuurinsa harjoittamisen mahdollisuuksiin.

YK:n ihmisoikeuskomitean mukaan (KP-sopimus) 27 artikla merkitsee muun muassa velvollisuutta taloudellisten toimenpiteiden suunnittelemiseen ja toteuttamiseen siten, että saamelaisten elinkeinojen, kuten poronhoidon, taloudellinen kannattavuus säilyy (HE 214/2013 vp: 112). Lapin paliskunta on jo sopeutunut merkittäviin laidunmenetyksiin ja saanut laidunkiertojärjestelmänsä ja poronhoitokäytäntönsä suurista muutoksista huolimatta toimimaan. Lapin paliskunta on investoinut **pelkääntään** Sakiaselän poroerotusaidan **peruskorjaamiseen** yli 50 000 €, rakentamis- ja huoltokustannuksista puhumattakaan, eikä uuden poroerotusaidan ja siihen liittyvien rakenteiden rakentaminen muualle ole mahdollista jo sopeutettujen poronhoitokäytänteiden ja alueen lisääntyvän muun maan-

² Jouni E. Länsman ym. vs. Suomi, 1995.

käytön vuoksi. Sen sijaan Tukes on jo vuonna 2011 ko. lupa-alueen vieressä olevan valtauksen 9214 myöntämisen yhteydessä todennut, että kulta alueella voidaan todennäköisesti hyödyntää perinteisin lapiokaivumenetelmin. Siten toiminnanharjoittajan edun toteutumisen kannalta ei ole välttämätöntä sallia koneellista kullanhuuhtontaa alueella, koska toiminnasta aiheutuva haitta alueen saamelaiselle poronhoidolle on suurempi kuin toiminnasta aiheutuva hyöty – lupaa ei voida myöntää intressivertailun perusteella.

Mikäli paliskunta joutuu edelleen luopumaan vähäisistä jäljelle jääneistä laidunalueistaan, toimimaan saatu laidunkiertojärjestelmä murentuu, eikä laidunten kantokyky kykene enää ylläpitämään alueen saamelaisten elintapaa ja kulttuurimuotoa, poronhoitoa. Ottaen huomioon ainoastaan Lismajoen varressa (yht. 17 kpl, jotka vievät noin 1,2 km² alueen) ja sen lähistöllä (esim. 5-6 km valtaukselta etelään on yhteensä 23 kpl voimassa ja vireillä olevia kaivoslain mukaisia lupia ja hakemuksia, jotka vievät paliskunnan pinta-alasta yhteensä noin 9,5 km² alue), sekä koko Lapin paliskunnan alueella voimassa sekä vireillä olevat kaivoslain mukaiset luvat ja hakemukset (kaivosviranomaisen 28.11.2016 tilannekatsauksen mukaan yht. 63 kpl) - puhumattakaan niiden vaikutusalueista tai muista maankäyttömuodoista - on selvää, että saamelaiselle poronhoidolle aiheutettu olennainen haitta on jo saavutettu, eikä uusia koneellisen kullanhuuhtonnan lupia voida enää myöntää ko. alueelle. Lismajoella on keskeinen merkitys paitsi Lapin paliskunnalle ja erityisesti alapalkisen siidalle, jonka porojen laidunalueita Lismajoen ympäristö on. Alapalkisen siidan laidunalue käsittää hyvin pienen alueen Vuotson kanavan eteläpuolisen alueen tekojärvien välissä ja siten kullanhuuhtontaluvan myöntäminen koneelliselle kullanhuuhtonnalle ko. alueella voi tarkoittaa neljän saamelaisen ruokakunnan elinkeinon loppumista ja siten lopun alkua perheiden saamen kielelle ja kulttuurille. Näin ollen koneellinen kullanhuuhtonta ko. alueella aiheuttaisi kaivoslain 50 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdissa tarkoitettua olennaista heikennystä ja huomattavaa haittaa, jota ei Saamelaiskäräjien arvion mukaan voida poistaa lupamääräyksin ottaen huomioon lupahakemuksen sijainti ja merkitys alueen saamelaisille ja saamelaiskulttuurille.

Ottaen huomioon kullanhuuhtonta-alueen sijainti ja merkitys alueen saamelaisille sekä koneellisen kullanhuuhtonnan arvioidut vaikutukset alueen saamelaiskulttuurille ja poronhoidolle, olisi kullanhuuhtontaluvan myöntämistä pidettävä myös perustuslain 17.3 §:n sekä YK:n kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen (KP-sopimus) artiklan 27 vaatimusten vastaisena. Saamelaiskäräjät vastustaa kullanhuuhtontaluvan myöntämistä em. syistä ja katsoo, ettei olennaista heikennystä ja huomattavaa haittaa voida estää lupamääräyksin kullanhuuhtonta-alueen sijainnin ja merkityksen vuoksi.

3.3. *Toiminnan vaikutukset alueen muuhun saamelaiseen perinteiseen luonnonkäyttöön*

3.3.1. Alueen muu saamelainen perinteinen luonnonkäyttö

Lismajoella ja sen ympäristöllä on poronhoidon lisäksi merkitystä alueen saamelaisille kalastus- ja keräilyalueena: Lismajoki on paikallisille saamelaisille tärkeä kalastusjoki (perinteisen tiedon mukaan joesta kalastetaan harria, tammukkaa, ahventa ja haukea), jonka varsilta ja ympäristöstä kerätään myös mm. kenkäheinää ja marjoja.

3.3.2. Toiminnan vaikutukset alueen muuhun perinteiseen luonnonkäyttöön

Kullanhuuhdonnalla, erityisesti koneellisella, on kiistatta merkittäviä ympäristövaikutuksia. Tutkimusten mukaan koneellisen kultanhuuhdonnan on todettu mm. muuttavan alkuperäistä kasvillisuutta ja lajistoa sekä heikentävän vedenlaatua ja kalakantojen, erityisesti taimenkannan, elinvoimaisuutta. Kullankaivun vaikutuksia Lemmenjoen kansallispuistossa tehtyjen selvitysten mukaan kultanhuuhdonta on aiheuttanut vesistön rehevöitymistä, kuormitettujen alueiden lajiston monimuotoisuuden alenemista ja jokivesien vedenlaadun heikkenemistä – veden samentumista havaittiin n. 30 kilometrin päässä kultanhuuhdonta-alueiden alapuolella. Viimeksi kesällä 2016 tehtiin Lapin Ely-keskukselle lukuisia ilmoituksia veden samentumisesta kultanhuuhdonta-alueilla sekä Lemmenjoen että Ivalojoen vesistöalueella. Lemmenjoella muun muassa sameus- ja kiintoainepitoisuudet olivat tutkimuksen mukaan kaivutoiminnan vaikutusalueilla 10–50-kertaiset, raudan 2–30-kertaiset ja alumiinin 4–70-kertaiset luonnontilaisiin alueisiin verrattuna. Kultanhuuhdonnan on todettu heikentävän kalakantoja ja niiden monimuotoisuutta, sillä pohjan liettyminen tuhoaa lohikaloille sekä siialle ja harjukselle tärkeitä kutu- ja poikastuotantoalueita. Esimerkiksi Vaskojoen taimentuotanto on pienentynyt kullankaivun johdosta. Lemmenjoella kuormitettujen vesialueiden alumiinipitoisuudet olivat niin korkeita, että ne ylittivät kirjolohelle määritetyn LC50-arvon (pitoisuus, jossa 50 % koe-eläimistä kuolee) ja Metsähallitus on todennut, etteivät alueen jokivedet täytä enää talousvedelle asettuja vaatimuksia. (Lapin ELY-keskus & Metsähallitus 2009.) Metsähallituksen mukaan kaivutoiminnan jatkuminen ja lisääminen vähentää kalakantojen monimuotoisuutta ja vaarantaa osaltaan alkuperäisten kalakantojen selviytymistä. Vastaavasti ELY-keskuksen kalatalousviranomaisen mukaan koneellisen kullankaivun vesistövaikutuksista aiheutuu huomattavaa vahinkoa kalastolle ja kalastukselle ja vaarana on, että arvokalakannan tuottavuus alenee pysyvästi, kun kalasto ei pysty sopeutumaan koneellisen kullankaivun aiheuttamiin, usean sukupolven yli ulottuviin elinympäristössä ja lisääntymisolosuhteissa tapahtuviin haitallisiin muutoksiin. (Pohjois-Suomen aluehallintoviraston lupapäätös Dnro PSAVI/52/04.08/2011.)

Vaikka kultanhuuhdonnan ympäristövaikutukset ovat laajasti tiedossa, kultanhuuhdonnasta aiheutuvien ympäristövaikutusten ja luontosidonnaisen saamelaiskulttuurin yhteyttä ei tunnusteta tai tunnusteta sen enempää ympäristönsuojelu- kuin kaivoslainkaan mukaisessa lupaharkinnassa. Sen sijaan sekä ympäristönsuojelu- että kaivosviranomaiset ovat miltei poikkeuksetta myöntäneet kaikki haetut luvat, koska ovat katsoneet, ettei luvan myöntämiselle ole lupamääräykset huomioon ottaen laissa tarkoitettua estettä. Koska kultanhuuhdonnasta aiheutuvien ympäristömuutosten vaikutusta saamelaisten alkuperäiskansaoikeuksiin ei todellisuudessa oteta huomioon lupaharkinnassa, vaarana on, että kultanhuuhdonta estää pysyvästi alueen perinteisen luonnonkäytön. Esimerkiksi ympäristölupaviranomaisen asettamista lupamääräyksistä huolimatta mm. vesistön pilaantumista ei ole kyetty estämään, vaan mm. kesällä 2016 Lapin ELY-keskukselle tehtiin useita ilmoituksia veden samentumisesta. Esimerkiksi Lemmenjoen kansallispuistossa sijaitsevassa Morgamjärvässä oli elokuussa 2016 veden samentuminen silmin nähtävissä ja Lapin ELY-keskus antoi asiasta huomautuksen Puskuäytsin varressa toimivalle kaivospiirille. Ilmoituksia veden samentumisesta on tehty myös Ivalojoen vesistöalueen kultanhuuhdonta-alueilta, mutta varsinaisiin toimenpiteisiin vesistöjen pilaantumisen ehkäisemiseksi ei ole ryhdytty.

Vaikka kaivosviranomainen on monissa yhteyksissä tuonut esiin, ettei ole ympäristöasioissa toimivaltainen viranomainen, on kaivoslain 3 §:n mukaan kaivoslain mukaisessa lupaharkinnassa noudatettava ympäristönsuojelulakia. Hallituksen esityksessä kaivoslaiksi pykälän 3 yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että ”[p]ykälässä viitattaisiin niihin keskeisiin muihin lakeihin, joita on noudatettava kaivoslain mukaista lupa- tai muuta asiaa ratkaistaessa sekä harjoitettaessa malminetsintää, kaivostoimintaa ja kultanhuuhdonta. Pykälässä oleva viittaus muuhun lainsäädäntöön on informatiivinen, eikä kaivoslain säännöksillä ole mahdollista sivuuttaa muuta lainsäädäntöä” (HE

273/2009 vp: 72). Tämän lisäksi myös kaivoslaissa on säädökset, joilla kielletään aiheuttamasta haittaa mm. ihmisten terveydelle, merkittäviä muutoksia luonnonoloissa ja merkittävää maisemallista haittaa (kaivoslain 24 §). Kaivoslain 54 § lisäksi velvoittaa kaivosviranomaisesta antamaan kullanhuuhdentaluvassa yleisten ja yksityisten etujen turvaamiseksi tarpeelliset määräykset (kaivoslain 54 §). Kaivosviranomaisen ei toistaiseksi ole kuitenkaan asettanut konkreettisia lupamääräyksiä haitan todelliseksi ehkäisemiseksi, vaan edellyttänyt, että 1) kullanhuuhtoja pitää kullanhuuhdonta-alueen ”sellaisessa kunnossa, että se täyttää jatkuvasti turvallisuuden vaatimukset eikä haitallisia ympäristövaikutuksia aiheudu”; 2) (ks. esim. samalle alueelle annettu, lupahakemusta HL2012:0023 koskeva päätös 5.2.2016). Kaivoslain 29 § velvoittaa vastaavasti toiminnanharjoittajaa saattamaan alue mahdollisimman luonnonmukaiseen ja maisemallisesti tyydyttävään tilaan, mutta vedenlaadun tai kalakantojen ennallistamiseen ei kullanhuuhdentaluvassa suoraan velvoiteta. Kaivosviranomaisen asettamaa vakuutta toiminnasta aiheutuneen vahingon ja haitan korvaamista sekä kaivoslain mukaisten jälkitoimenpiteiden suorittamista varten ei myöskään, ainakaan toistaiseksi, ole Saamelaiskäräjien tietojen mukaan käytetty vedenlaadulle ja kalakannoille aiheutuneiden haittojen korvaamiseen tai niiden ennallistamiseen.

Kaivosviranomaisen on kaivoslain 38 §:n nojalla selvitettävä kullanhuuhdentaluvan mukaisesta toiminnasta aiheutuvat vaikutukset saamelaisten oikeudelle alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan sekä harkita haittojen vähentämiseksi ja estämiseksi tarvittavat toimenpiteet. Koska saamelaiskulttuuri on luontosidonnaista, on kaivosviranomaisen arvioitava ympäristössä tapahtuvista muutoksista saamelaisten oikeudelle alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan aiheutuvat vaikutukset sekä otettava ne huomioon lupaharkinnassa kaivoslain 50 §:n perusteella. Vaikka ympäristöviranomaisen on ympäristölupaharkinnassa toimivaltainen viranomaisen, on kaivosviranomaisella kaivoslain nojalla velvollisuus huolehtia, etteivät kullanhuuhdonta-toiminnasta syntyvät ympäristövaikutukset heikennä saamelaisten edellytyksiä ylläpitää ja kehittää kieltään ja kulttuuriaan; saamelaiskulttuuri on luontosidonnaista ja siten ympäristössä tapahtuvat negatiiviset muutokset vaikuttavat heikentävästi myös saamelaiskulttuuriin. Saamelaiskäräjät haluaa lisäksi muistuttaa, että perustuslain 20 §:n mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille ja että julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon.

Kullanhuuhdentalupahakemus HL2015:0017 sijaitsee lisäksi Lismajoen varrella ja Lemmenjoella tehtyjen tutkimusten sekä kesän 2016 ilmoitusten johdosta on todennäköistä, että toiminnasta tulee aiheutumaan myös vesistövaikutuksia tulvien ja lisääntyneen sadannan vuoksi. Ottaen huomioon Lemmenjoella tehdyt tutkimustulokset kullanhuuhdon vaikutuksista vedenlaatuun ja edelleen vesiluonnon monimuotoisuuteen, kalastoon ja veden käyttöön talousvetenä, sekä tänä kesänä tehdyt lukuisat ilmoitukset, on lupamääräyksiä pidettävä riittämättömänä varokeinona kullanhuuhdonnasta aiheutuvan ympäristön pilaantumisen ja siten saamelaisten alkuperäiskansaoikeuksille aiheutuvien haittojen ennaltaehkäisemiseksi. Jotta kaivoslain tarkoitus voisi todellisuudessa toteutua lupaharkinnassa, eikä toiminta aiheuttaisi ympäristön pilaantumista ja siten pysyvää olennaista haittaa saamelaisten oikeudelle harjoittaa perinteisiä saamelaiselinkeinoja tai muutoin ylläpitää ja kehittää saamelaiskulttuuria, tulee lupaharkinnassa noudattaa varovaisuusperiaatetta, eikä kullanhuuhdentalupaa ko. alueelle tule myöntää.

Kuten jo aiemmin on tuotu esille, kullanhuuhdonnalla on tutkittu olevan suoria ja pitkäaikaisia negatiivisia vaikutuksia veden laatuun, vesistöjen pohjaeläimistöön, sekä kalastoon, erityisesti taimenkantaan. Taimenen esiintymisellä vastaavasti on suuri merkitys uhanalaisen jokihelmisimpukan, eli raakun selviytymiselle, jota saamelaisten perinteisen tiedon mukaan esiintyisi myös Lismajoella (ks. myös Pohjois-Suomen aluehallintoviraston ympäristölupapäätös (PSAVI/12/04.08/2011) koskien

ProArctic Miinala Oy:n lupahakemusta Lismajoen varrelle). Pro Arctic Miinala Oy:n lupahakemuksen käsittelyn yhteydessä sekä Saamelaiskäräjät että Lapin ELY-keskus ovat vaatineet, että jokihelmisimpukan esiintymistä Lismajoessa on selvitettävä ennen kuin vesistöissä ryhdytään toimiin, jotka muuttavat joen pohjaa tai/ja vedenlaatua tai lisäävät vesistöön joutuvan kiintoaineksen kuormitusta. Jokihelmisimpukka on luonnonsuojelulain (1096/1996) ja luonnonsuojeluasetuksen (160/1997) mukaan uhanalainen, rauhoitettu ja erityisesti suojeltava laji, sekä Euroopan neuvoston luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta annetun direktiivin (97/62/EY) eli EU:n luontodirektiivin liitteen II laji (yhteisön tärkeinä pitämät eläin- ja kasvilaji). Saamelaiskäräjien tiedon mukaan Lismajoessa ei edelleenkään ole tehty jokihelmisimpukkainventointia, mikä tulee tehdä ennen kuin kullanhuuhdontalupia voidaan myöntää. Kaivoslain mukaisessa lupaharkinnassa on otettava huomioon ympäristönsuojelulaki. Ympäristönsuojelulain toteutumiseksi kaivoslain mukaisessa lupaharkinnassa asia on selvitettävä ennen kuin kullanhuuhdontalupia voidaan myöntää.

Saamelaiskäräjät haluaa lisäksi muistuttaa, että Suomi on sitoutunut biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen (BD-sopimus) tavoitteisiin biologisen monimuotoisuuden suojelusta ja kestävästä käytöstä sekä näiden tavoitteiden entistä tehokkaampaan toimeenpanoon hidastaa merkittävästi vuoteen 2020 mennessä biologisen monimuotoisuuden häviämistä. Suomi on sitoutunut BD-sopimuksen artiklojen 8(j)³ ja 10(c)⁴ toimeenpanoon, ja siten perinteisen saamelaisen luonnonkäytön, kuten poronhoidon, keräilyn ja kalastuksen, edellytysten turvaamiseen. Saamelainen perinteinen luonnonkäyttö, kuten kalastus ja luonnonlaitumiin perustuva poronhoito, ylläpitää saamelaisten luonnon monimuotoisuuteen liittyvää perinteistä tietoa ja käytänteitä, joilla on merkitystä biologisen monimuotoisuuden suojelussa ja kestävässä käytössä. Em. tavoitteet on huomioitu kaivoslaissa: kaivoslain tarkoituksena on yhteiskunnallisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä kaivostoiminnan edistämisen ohella turvata saamelaisten alkuperäiskansaoikeudet. Mikäli perinteisen saamelaisen luonnonkäytön edellytykset heikkenevät kullanhuuhdonnan myötä, katoaa myös saamelaisten luontoon ja luonnon monimuotoisuuteen liittyvä perinteinen tieto, jolla on tunnustettu olevan suuri merkitys luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävä käytön turvaamisessa. Kullanhuuhdonnan mahdollistaminen saamelaisen perinteisen luonnonkäytön, ml. poronhoidon, keräilyn ja kalastuksen, edellytysten kustannuksella olisi myös ristiriidassa kaivoslain tarkoituksen ja BD-sopimuksen sitoumusten kanssa.

4. Lopuksi

Kaivoslain 50 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohtien mukaan kullanhuuhdontalupaa ei saa myöntää, jos luvan mukainen toiminta 1) yksin tai yhdessä muiden vastaavien lupien tai alueiden muiden käyttömuotojen kanssa olennaisesti heikentäisi saamelaisten kotiseutualueella edellytyksiä harjoittaa perinteisiä saamelaiselinkeinoja taikka muutoin ylläpitää ja kehittää saamelaiskulttuuria; 3) aiheuttaisi erityisellä poronhoitoalueella huomattavaa haittaa poronhoidolle.

Saamelaiskäräjien arvion mukaan kullanhuuhdonta ko. alueella aiheuttaisi kaivoslain 50 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdissa tarkoitettua olennaista ja huomattavaa haittaa, jota ei Saamelaiskäräjien nä-

³ 8(j) artiklan mukaan sopimusvaltioiden tulee kunnioittaa, suojella ja ylläpitää alkuperäiskansojen sellaista tietämystä, keksintöjä ja käytäntöä, joka sisältyy biologisen monimuotoisuuden suojelun ja kestävä käytön kannalta merkityksellisiin perinteisiin elämänmuotoihin ja edistää ja laajentaa niiden soveltamista mainittujen yhteisöjen luvalla ja myötävaikutuksella sekä rohkaista tietämyksestä, keksinnöistä ja käytännöstä saadun hyödyn tasapuolista jakoa.

⁴ 10(c) artikla velvoittaa sopimusosapuolia suojelemaan ja kannustamaan biologisten resurssien tavanomaista käyttöä perinteisten kulttuuristen tapojen mukaisesti, jotka soveltuvat suojelun ja kestävä käytön vaatimuksiin.

kemyksen mukaan voida poistaa lupamääräyksin lupahakemuksen sijainti ja merkitys huomioon ottaen. Ottaen huomioon kullanhuuhdonta-alueen sijainti ja merkitys alueen saamelaisille sekä kullanhuuhdonnan edellä arvioidut vaikutukset alueen saamelaiskulttuurille (ml. poronhoidolle ja kalastukselle), olisi kullanhuuhdotalupien myöntämistä pidettävä myös perustuslain 17.3 §:n, poronhoitolain 2.2 §:n, YK:n KP-sopimuksen artiklan 27 vaatimusten sekä BD-sopimuksen sitoumusten vastaisena. Saamelaiskäräjät vastustaa kullanhuuhdotalupien myöntämistä em. syistä ja katsoo, ettei olennaista haittaa voida estää lupamääräyksin kullanhuuhdonta-alueen sijainnista ja alueen merkityksestä johtuen. Näin ollen lupia ei voida myöntää.

Kaivoslain 45 §:n mukaan kullanhuuhdotalupa myönnetään, jos hakija osoittaa, että tässä laissa säädetty edellytykset täyttyvät eikä luvan myöntämiselle ole tässä laissa säädettyä estettä. Kaivoslain 3 §:n mukaan lupaharkinnassa on sovellettava muinaismuistolakia (295/1963). Hakijoiden mukaan "alueelta ei ole tavattu muinaismuistolain mukaisia muistomerkkejä tai kulttuurijäänteitä" (lupahakemus HL2015:0013), eikä alueella ole muinaismuistolain mukaisia esteitä (lupahakemus HL2015:0017). Saamelaiskäräjät kuitenkin huomauttaa, ettei aluetta ole kattavasti inventoitu, eikä täten edellytyksiä sen toteamiseen, ettei alueella ole muinaismuistolain mukaisia esteitä, ole. Kullanhuuhdontoiminta Lismajoen varressa on alkanut vasta vuonna 2008 ja Saamelaiskäräjien käsityksen mukaan haetut luvat kohdistuvat uudelle alueelle. Ottaen huomioon muinaismuistolain 1 §:n sisältö sekä se, ettei Lismajoen alueella ole Saamelaiskäräjien käsityksen mukaan tehty kattavaa kulttuuriperintöinventointia, on erityisesti koneellista kullanhuuhdonta koskevan lupahakemuksen HL2015:0013 osalta todettava, ettei edellytyksiä luvan myöntämiselle tälläkään perusteella ole. Alue tulee inventoida ennen kullanhuuhdotalupien myöntämistä, jotta lupaharkinnassa voitaisiin tosiasiallisesti ottaa huomioon muinaismuistolain 1 §:n vaatimukset ja arvioida onko luvan myöntämiselle muinaismuistolain mukaisia esteitä.

Saamelaiskäräjät lisäksi toteaa, että saamelaisten perinteisen tiedon mukaan Lismajoessa esiintyy jokihelmisimpukkaa, joka on luonnonsuojelulain (1096/1996) ja luonnonsuojeluasetuksen (160/1997) mukaan uhanalainen, rauhoitettu ja erityisesti suojeltava laji, sekä Euroopan neuvoston luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta annetun direktiivin (97/62/EY) eli EU:n luontodirektiivin liitteen II laji (yhteisön tärkeinä pitämät eläin- ja kasvilaji). Mikäli lupaviranomainen aikoo siitäkin huolimatta, etteivät luvan myöntämisen edellytykset täyty, myöntää hakijalle kullanhuuhdotaluvan, tulee jokihelmisimpukan esiintyminen selvittää **ennen luvan myöntämistä. Mikäli lupa myönnetään ennen jokihelmisimpukan esiintymisen todentamista inventoimalla, Saamelaiskäräjät ryhtyy asiassa jatkotoimenpiteisiin. Lisäksi tällöin on järjestettävä asiasta saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaiset neuvottelut.**

Saamelaiskäräjät vastustaa niin ikään rakentamista kullanhuuhdonta-alueille poronhoidolle aiheutuvien haittojen vuoksi. Kullanhuuhdontaan liittyvä rakentaminen ja maastoliikenne aiheuttavat Lapin paliskunnan ja erityisesti alapalkisen siidan laidunalueiden ylimääräistä kulumista sekä haittaa laidunalueiden käyttöä, koska porot eivät suostu menemään ko. alueille. Rakentaminen voi lisäksi katkaista porojen luontaiset kulku- ja kuljetusreitit, vaikeuttaa poronhoitotöitä sekä kasvattaa poromiesten kustannuksia, koska porojen koossapitäminen ja kuljettaminen vaikeutuu. Kaivoslain 26 §:n mukaan rakentaminen kullanhuuhdonta-alueella on lähtökohtaisesti kielletty. Kullanhuuhdonta-alueelle saadaan kuitenkin rakentaa rakennus tai rakennelma, jos kullanhuuhtoja **osoittaa sen olevan välttämätön** kullanhuuhtojen tilapäistä oleskelua ja tarvikkeiden säilyttämistä varten eikä alueen hallinnasta vastaava viranomainen tai laitos vastusta rakentamista perustellusta syystä. Perusteltu syy voi hallituksen esityksen mukaan olla maisemallinen, aluetta koskevan muun tarpeen tai tarkoituksen huomioon ottaminen etenkin erämaa-alueella ja luonnonsuojelualueella, luonnonsuojeluun liittyvä tai muu näihin verrattava syy (HE 273/2009 vp: 87). Kaivosviranomaisen harkinnassa myös rakennuksen tai rakennelman sijainnilla on merkitystä (HE 273/2009 vp: 88). Kullanhuuh-

donta-alueet sijaitsevat erityisesti poronhoitoon varatulla alueella, jossa maata ei saa käyttää sillä tavoin, että siitä aiheutuu huomattavaa haittaa poronhoidolle. Ottaen huomioon kullanhuuhdonta-alueiden läheisyys nelostiehen sekä rakentamisesta aiheutuvat haitat poronhoidolle ei rakentamista voida pitää välttämättömänä, eikä lupaa rakentamiselle voida myöntää.

Inarissa 26.1.2017

Merk.
Heikki Paltto
I varapuheenjohtaja

Anni-Helena Ruotsala
ympäristösihteeri

I varapuheenjohtaja päätti lausunnosta 26.1.2017.

Tiedoksi

Metsähallitus
Lapin paliskunta
Lapin ELY-keskus